

მართლმსაჯულების ეფექტურობის ევროპული კომისია (CEPEJ)

სასამართლო წარმოების დროის მართვის „საუკეთესო პრაქტიკის“ ჩანაწერები

ეს ანგარიში მიღებულია CEPEJ-ის მიერ მის მე-8 პლენარულ შეხვედრაზე
(სტრასბურგი 6-8 დეკემბერი, 2006)

ეს დოკუმენტი შეიძლება იყოს საგანი რედაქციული შესწორების

წინასიტყვაობა

ეს ჩანაწერები ფორმულირებულია მართლმსაჯულების ეფექტურობის ევროპული კომისიის (CEPEJ) მიერ როგორც პრაქტიკული საშუალება პოლიტიკის მწარმოებლებისათვის და სასამართლო პრაქტიკოსებისათვის, რომ შექმნას ახალი ნორმატიული წესრიგი სასამართლო ან ადმინისტრაციული პრაქტიკისათვის, იმისათვის, რომ მოხდეს სასამართლო წარმოების დროის მართვის გაუმჯობესება სასამართლო და ეროვნულ დონეზე.

ჩანაწერები მოიაზრება როგორც სასამართლო წარმოების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებული კონკრეტული ღონისძიებების საწყისი გეგმა, რომელიც შემდგომში უნდა იყოს შესწავლილი მისი ეფექტურობის განსამტკიცებლად. სამომავლოდ რეგულარულად მოხდება მისი განახლება კარგი პრაქტიკით და ევროპული სასამართლოების ან სხვა სათანადო პირების მიერ CEPEJ-ისათვის მოწოდებული ინოვაციური იდეებით. ნებისმიერი სტატია შესაფასებელ საშუალებებთან დაკავშირებით შეიძლება იყოს გამოგზავნილი CEPEJ-ისათვის: cepej@coe.int.

ჩანაწერები მომზადებული იყო სასამართლო წარმოების ვადებთან დაკავშირებით მომუშავე დაგალებების ჯგუფის (CEPEJ-TF-DEL) მიერ, მარკო ფაბრის და ფრანჩესკო კონტინის (სასამართლო სისტემის კვლევის ინსტიტუტი, ეროვნული კვლევების საბჭო, ბოლონია, იტალია) მიერ ჩატარებული მოსამზადებელი სამუშაოების მიხედვით. CEPEJ-TF-DEL ხელმძღვანელობდა ალან უხელაცი (სამართლის ფაკულტეტის პროფესორი, ზაგრების უნივერსიტეტი, ხორვატია), ჯგუფის წევრები იყვნენ ჯონ ჯონსონი (სამართლის პროფესორი, სამართლის ფაკულტეტის დეკანი, ოსლოს უნივერსიტეტი, ნორვეგია), ჯანი კრანენბურგი (ვიცე პრეზიდენტი, ჰერტოგენბოსის სააპელაციო სასამართლო, სამოქალაქო საქმეთა სექტორი, ნიდერლანდები), ჯონ სტეისი (სამოქალაქო და საოჯახო პროცესის განყოფილების ხელმძღვანელი, მისი უდიდებულესობის სასამართლო სამსახური, ლონდონი, გაერთიანებული სამეფო), გაბორ ზეპლაკი-ნაგი (მოსამართლე, უზენაესი სასამართლოს პრეზიდენტის კერძო ოფისის ხელმძღვანელი, უზენაესი სასამართლოს ადამიანის უფლებათა ოფისის დირექტორი, ბუდაპეშტი, უნგრეთი), მაიკლ ვრონტაკისი (სახელმწიფო საბჭოს ვიცე პრეზიდენტი, საბერძნეთი), იანა ვურსტოვა (ჩეხეთის ადვოკატთა ასოციაცია, პრაღა,

ჩეხეთის რესპუბლიკა). კლაუს დეკერი ასევე მონაწილეობდა დავალებების ჯგუფში როგორც მსოფლიო ბანკის დამკვირვებელი, ჟან ჟაკ კუსტერი როგორც ევროკავშირის მოსამართლეთა გაერთიანებისა და სასამართლო მოხელეების დამკვირვებელი.

CEPEJ-ის სურვილია გამოხატოს თავისი მადლობა მეცნიერი ექსპერტებისა და CEPEJ-TF-DEL-ის წევრების მიმართ.

ანგარიში მიღებული იყო CEPEJ-ის მიერ თავის მე-8 პლენარულ შეხვედრაზე (დეკემბერი 2006).

შესავალი: ზომიერი დროიდან „ობტიმალურ“ ვადებამდე

სასამართლო წარმოების ხანგრძლივობა აღიარებულია პრიორიტეტულად ევროსაბჭოს იმ მიზნებიდან, რომელიც უკავშირდება ადამიანის უფლებებს და სამართლის უზენაესობას.

ეს არის მართლმსაჯულების ეფექტურობის ევროპული კომისიის (CEPEJ) მიერ წინ გადადგმული ნაბიჯი, რომელიც მოყვა მათი სამოქმედო პროგრამის „სასამართლო სისტემის ახალი მიზანი: თითოეული საქმის წარმოება ობტიმალურ და წინასწარ განსაზღვრის შესაძლებლობის მქონე ვადებში“¹ მიღებას, ასევე CEPEJ-ის ქსელის პილოტური სასამართლოების სისტემის შექმნას².

უფრო ღირებულია იმ სამი პრინციპის ხსენება, რომლებიც განიხილება როგორც ქვაკუთხედი სამოქმედო პროგრამის: 1. სასამართლო სისტემის ბალანსისა და საერთო ხარისხის პრინციპი. 2. საჭიროება იმისა, რომ არსებობდეს ეფექტური საზომები და ანალიზის საშუალებები, რომელიც იქნება კონსენსუსით დადგენილი იმ პირების მიერ, ვისზეც გავლენა აქვს ან ვისაც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობაზე. 3. საჭიროება იმისა, რომ სამართლიან პროცესთან დაკავშირებული ყველა მოთხოვნა შესაბამისობაში იყოს პროცედურების დაცვასთან დაკავშირებულ ფრთხილ ბალანსთან, რომელიც აუცილებლად განაპირობებს პროცესის იმ ხანგრძლივობის არსებობას, რომელიც არ უნდა იყოს შემცირებული და უკავშირდება სწრაფ მართლმსაჯულებას.

ეს ნაშრომი არის ჩანაწერები (განსაკუთრებული საგნის შესახებ ინფორმაციის შემოკლებული, მაგრამ დეტალური კოლექცია) პოლიტიკისა და პრაქტიკის, რასაც კონკრეტულად ადგილი ჰქონდა სასამართლოებში, აღწერილია CEPEJ-ის ქსელის პილოტი სასამართლოების მიერ ან რაც რეკომენდირებულია ევროსაბჭოს მიერ სხვადასხვა ნორმებით და სასამართლო წარმოების ვადების მენეჯმენტის სტანდარტებით. სპეციალური ყურადღება ეთმობა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებს და CEPEJ-ის მიერ მიღებულ სხვა დოკუმენტებს, როგორებიც არის „დროის მართვის კონტროლის ფურცელი“³ და ქვეყნების შესაწავლა. ასევე, სასამართლოს ადმინისტრირების ლიტერატურა, რომელიც უკავშირდება საქმეების მართვას და და დაგროვილი საქმეების შემცირებას, ასევე არის განხილული.

ჩანაწერები აგებულია ოპტიმალურ და წინასწარ განსაზღვრის შესაძლებლობის მქონე ვადების შესახებ, რომელსაც ჭირდება შემაჯამებელი განმარტება: როგორც ჩამოყალიბებულია სამოქმედო პროგრამაში „ჩვენ მივეჩვიეთ გამოყენებას ზომიერი დროის, რომელიც დადგენილია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 6.1 მუხლით. ეს სტანდარტი არის დაბალი ლიმიტი (რომელიც აწესებს ზღვარს კონვენციის მოქმედების) და არ უნდა იყოს განხილული როგორც მიღწეული ადეკვატური შედეგი“. ამასთანავე, მიზანი უნდა იყოს ხანგრძლივობა სასამართლო წარმოების რაც გულისხმობს საქმეების მართვას და განაწილებას საჭირო დროში, არასაჭირო შეჩერებების გარეშე. ამისათვის სასამართლოებს და პოლიტიკის გამტარებლებს საჭიროა გააჩნდეთ საშუალება რაოდენობის განსაზღვრისათვის საქმეების დროულად წარმოების შემთხვევაში, ასევე დაგროვილი საქმეების განსაზღვრისათვის, ასევე შეფასების საშუალება, თუ არის პოლიტიკა და გატარებული პრაქტიკა ფუნქციონირებადი შესაბამისი მთავარი მიზანის-საპროცესო ვადების უზრუნველყოფისათვის. ვადების არსებობა არის ეს საშუალება.

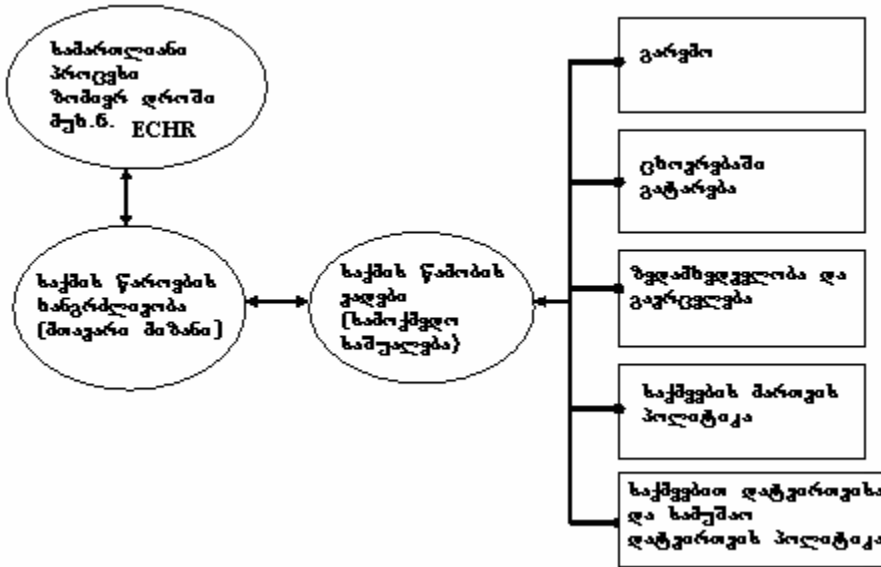
ვადები არის შიდაორგანიზაციული სამოქმედო საშუალებები იმისათვის, რომ განსაზღვროს მიზნები და პრაქტიკა საქმის წარმოების ხანგრძლივობის.

შიდაორგანიზაციულობა გულისხმობს იმას, რომ ვინაიდან სასამართლო პროცესი არის შედეგი სხვადასხვა მოთამაშეს შორის ურთიერთქმედების (მოსამართლეები, ადმინისტრაციული პერსონალი, ადვოკატები, ექსპერტები, ბრალმძებლები, პოლიცია და სხვა), ვადები არის საერთო მისაღწევი მიზანი ყველა მათგანისათვის. ამ პირების ჩარევა აუცილებელია სულ მცირე სამი მიზნისათვის: 1. ეს ეხმარება საერთო ვალდებულებების შექმნას ყველა მოთამაშეს შორის. 2. დახმარებას უწევს შესაფერისი გარემოს შექმნას ინოვაციური პოლიტიკის განვითარებისათვის. 3. გამოყოფს იმას, რომ საქმეების წარმოების დროულობა არ არის დამოკიდებული მხოლოდ სასამართლოს მოქმედებაზე, არამედ გულისხმობს სხვა მოთამაშეებსაც, მითუმეტეს ადვოკატებს. თუ მიზანი არის პროცესის ხანგრძლივობის შემოკლება, უფრო შესაბამისია საუბარი „საქმის წარმოების ხანგრძლივობაზე“ ვიდრე „სასამართლო წარმოების ხანგრძლივობაზე“.

სამოქმედო საშუალების არსებობა გულისხმობს, რომ არსებობს მიზანი თითოეული სასამართლოსათვის, განსაკუთრებით მართლმსაჯულების ადმინისტრირების, ხანგრძლივობა საქმის წარმოების, რაც არის შემადგენელი ნაწილი ევროპის ადამიანის უფლებათა კონვენციით დადგენილი ზომიერ დროში სამართლიანი პროცესის პრინციპის.

ვადების დადგენა არის პირობა, რომლის გარეშეც არ შეიძლება მოხდეს საშუალებების გამოყენება და საქმის წარმოების შეჩერების შეფასება, რაც იქნება განსხვავება რეალურ სიტუაციასა და წინასწარ სავარაუდო ვადებს შორის და გავლენა ექნება პოლიტიკაზე, რომლის მიზანია საქმის წარმოების დროის შემცირება. პოლიტიკის განსაზღვრისა და მართვის პერსპექტივიდან ვადების დადგენა საჭიროა სასამართლო წარმოების ხანგრძლივობის გაუმჯობესებისათვის მიღწეული შედეგების შესაფასებლად.

გრაფიკი 1. ზომიერი დროიდან „ოპტიმალურ“ ვადებამდე.

ამ ჩანაწერებში გამოყენებულია მიდგომა, რომლის მიხედვითაც გადაწყვეტილებები მზადდება შესაბამისი სფეროს ექსპერტების მიერ. პოლიტიკის და პრაქტიკის იდენტიფიკაცია ხდება ზემოთ აღნიშნული დოკუმენტების ანალიზის მიხედვით და იყოფა ხუთ მოთავარ ჯგუფად:

1. რეალური და ზომიერი ვადების დადგენა.
2. გავლენის არსებობა ვადებზე.
3. ზედამხედველობა და გაგრძელება მონაცემების.
4. პროცესისა და საქმეების მენეჯმენტის პოლიტიკა და პრაქტიკა.
5. საქმეებით და სამუშაოთი დატვირთვის პოლიტიკა.

ამ ხუთი პოლიტიკიდან პილოტური სასამართლოების ანგარიშების საფუძველზე, ევროსაბჭოს რეკომენდაციების ან სხვა დოკუმენტების და ემპირიულ კვლევაზე დამყარებული ლიტერატურის საფუძველზე გამოიყო პრაქტიკის ჩამონათვალი. თითოეული პოლიტიკისა და პრაქტიკისათვის შერჩეულია შემაჯამებელი კომენტარი, ერთი ან მეტი კონკრეტული მაგალითი და შენიშვნა. ჩანაწერებში არის ოთხი დანართი. პირველ ნაწილში არის ტერმინების შემაჯამებელი განმარტება, იმისათვის რომ ნათელი გახადოს წარმოდგენილი ჩამონათვალის განსაზღვრება. მეორე არის მოკლე ანალიზი ევროსაბჭოს რეკომენდაციების, რომელიც უკავშირდება ვადების მენეჯმენტს და პროცესის ხანგრძლივობას. მესამე მათგანი არის ბიბლიოგრაფია. ბოლოს, არის ნუსხა პილოტი სასამართლოების მათი საკონტაქტო ინფორმაციით, რაც შეიძლება გამოყენებული იყოს ინფორმაციის მისაღებად.

1. რეალური და ზომიერი ვადების დადგენა

ეს არის საქმის წარმოების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებული მართლმსაჯულების ადმინისტრირების ფუნდამენტური საფეხური და უნდა დამკვიდრდეს სამ დონეზე. სახელმწიფოს დონეზე, როგორც ძირითადი სისტემა. სასამართლოს დონეზე, სასამართლოს ლოკალური კონტინგენტის შესაბამისად. მოსამართლის დონეზე, რომ გააჩნდეს რეალური გავლენა სასამართლოს ყოველდღიურ საქმიანობაზე და პრაქტიკაზე. ეს უნდა იყოს ჩამოყალიბებული და გამოყენებული იმ პირების უფლებების დაცვის გათვალისწინებით, ვისზეც შეიძლება გავლენა გააჩნდეს (განსაკუთრებით სასამართლოს პერსონალი და ადვოკატები, ექსპერტები, სოციალური მუშაკები, პოლიცია). იმისათვის რომ არსებობდეს ეფექტური საშუალებები საქმის განხილვის დროის მენეჯმენტის, უნდა შეიძლებოდეს მათი ნათლად განსაზღვრა. შეიძლება ერთნაირი მართლმსაჯულების სისტემის მქონე ქვეყნების სხვადასხვა მოსამართლეთა გაერთიანებამ მოახდინოს რეალური ვადების შედარება (ინსტიტუციური ხელმძღვანელობა, სტრუქტურა, პროცესისადმი მიდგომა). სტრუქტურული მსგავსებების მქონე ქვეყნების ჯგუფის შექმნამ შეიძლება ხელი შეუწყოს ცოდნის გაზიარებას, საკითხის გადაწყვეტის საერთო გზების მოძებნას, დამკვიდრებას რეალური შეფასების მეთოდის და შესწავლის ეფექტურ პროცესს. უნდა იყოს განსხვავება ვადებსა და დროის შეზღუდვებს შორის. მეორე მათგანი არის სპეციალური საპროცესო წესები, რომლებიც უკავშირდება სპეციალურ საქმეებს, ვადები არის შიდაორგანიზაციული წესები, დაკავშირებული მიზანთან და წარმოების დროში შეზღუდვასთან, სასამართლოს საქმეებით დატვირთვასთან და სასამართლოს ფუნქციონირებასთან.

1. 1. ვადების დადგენა სახელმწიფოს, სასამართლოს, მოსამართლის დონეზე

ვადები უნდა განიხილებოდეს როგორც საშუალება საქმის წარმოებისათვის საჭირო შეზღუდული დროის მიზნის მისაღწევად. ეს გულისხმობს, რომ ვადები უნდა შეესაბამებოდეს შინაარს ეგრეთწოდებული „ლოკალური სამართლებრივი კულტურის“. უნდა განისაზღვროს სამ დონეზე. სახელმწიფოს დონეზე, როგორც ძირითადი წესრიგი. სასამართლოს ან რაიონების სასამართლოების დონეზე, რომელმაც ადაპტირება უნდა მოახდინოს სახელმწიფოს დონეზე განსაზღვრული ვადების ლოკალურ კონტექსტში. სასამართლოს „საწყისი ერთეულის“ დონეზე (კოლეგია, ნაფიცი მსაჯულები, მოსამართლე) იმისათვის რომ მოხდეს სპეციალური პროცედურების ადაპტაცია, რაც შეიძლება წარმოიშვას ყოველდღიურ საქმიანობაში.

მაგალითები

ფინეთი (როვანიემის სააპელაციო სასამართლო) მიზნები ყოველწლიურად არის შეთანხმებული საბიუჯეტო მოლაპარაკებების დროს სასამართლოსა და იუსტიციის სამინისტროს შორის. არსებობს თანხმობა, რომ ყველა საქმე უნდა იყოს გადაწყვეტილი ერთ წელზე ნაკლებ დროში.

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) მიზნების შეთანხმება ყოველწლიურად ხდება სასამართლოს ხელმძღვანელსა და სასამართლოს ერთეულების ხელმძღვანელებს შორის. ასევე არის შეთანხმებული ოპტიმალური ვადები თითოეული

ტიპის საქმის შესახებ. ამასთანავე, სასამართლოს სტრუქტურული ერთეულის ხელმძღვანელი თითოეულ მოსამართლესთან ათანხმებს მიზნებს.

ფინეთი (ტურკის რეგიონული ადმინისტრაციული სასამართლო) სასამართლოს თითოეული ერთეულის მიზნებზე ყოველწლიურად ხდება შეთანხმება სასამართლოს ხელმძღვანელსა და ერთეულების ხელმძღვანელებს შორის. ასევე თანხმდება ოპტიმალური ვადები თითოეული ტიპის საქმისათვის. ამასთანავე ხელმძღვანელი მოსამართლე თითოეული ერთეულის ათანხმებს სხვა მოსამართლეებთან ერთეულისათვის რეკომენდირებულ მიზნებს.

სლოვენია (მარიბორი და ნოვო მესტოს რაიონული სასამართლო) სასამართლოს წესები ადგენენ თვრამეტვიანი ვადას მას შემდეგ რაც საქმე წარედგინა სასამართლოს. თუ გადაწყვეტილება არ არის მიღებული თვრამეტ თვეში, საქმე ითვლება შეჩერებულად. სასამართლოს ხელმძღვანელს უფლება აქვს მოთხოვოს მოსამართლეს ანგარიში საქმეზე გადაწყვეტილების მიუღებლობის შესახებ.

შვედეთი მიზნები სამოქალაქო და სისხლის საქმეებზე დგინდება მთავრობის მიერ. სასამართლოს ყველა ერთეული განსაზღვრავს თავის მიზნებს.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის 3 და 4 სტრიქონი (CEPEJ(2004)19).

დროის მენეჯმენტის შემოწმება, მეორე ინდიკატორი, „წარმოების ხანგრძლივობის სტანდარტის განმსაზღვრელი“ (CEPEJ(2005)12).

სასამართლო დროის შემცირება ნორდიკულ ქვეყნებში: 1 - 51 (CEPEJ(2006)14).

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005) საშუალებები, საზომები 1, 3, 4.

ბ. მაჰონეი (1988) დროის შეცვლა სასამართლოში. ვილიამსბურგი. სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

ბ. მაჰონეი, ლ. საიპსი. (1985) „სასამართლოს შეჩერებული საქმეების განულება: გავლენიანი საშუალება დროის სტანდარტებისა და ინფორმაციის მართვისათვის“. სასამართლოს მართვის ჟურნალი. 8.

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: ახალ ათასწლეულში სასამართლოების მართვის ცენტრი. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

12 სხვადასხვა პროცედურისათვის ვადების დადგენა

ვადები არის მეტად გასაგები როდესაც დადგენილია სხვადასხვა პროცესისათვის (სამოქალაქო, სისხლის, ადმინისტრაციული, იძულების). მათი განსაზღვრება უნდა შეესაბამებოდეს თითოეული ქვეყნის სასამართლოს ორგანიზაციას და საპროცესო ასპექტებს.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) სამოქალაქო საქმეების 58%-ზე გადაწყვეტილება უნდა იყოს მიღებული ერთ წელში, სისხლის საქმეების 63%-ზე გადაწყვეტილება უნდა იყოს მიღებული ორ თვეში და 95%-ზე ექვს თვეში.

ნორვეგია ვადები დგინდება იუსტიციის სამინისტროს მიერ ნორვეგიის პარლამენტის თანხმობით. დღეისათვის სამოქალაქო საქმეების 100% უნდა იყოს გადაწყვეტილი ექვს თვეში, სისხლის საქმეების 100% სამ თვეში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის 3 და 4 სტრიქონი. (CEPEJ(2004)19).

დროის მენეჯმენტის შემოწმება, მეორე ინდიკატორი, „პროცესის ხანგრძლივობის სტანდარტის განმსაზღვრელი“ (CEPEJ(2005)12).

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005) საშუალებები, საზომები 1, 3, 4.

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: ახალ ათასწლეულში სასამართლოების მართვის ცენტრი. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

1.3 ვადების დადგენა პროცესის ძირითადი ეტაპებისათვის

ვადების დადგენა უფრო ეფექტური არის მაშინ, როდესაც დადგენილია არა მარტო სხვადასხვა პროცესისათვის, არამედ როდესაც ისინი დადგენილია პროცესის ეტაპების გათვალისწინებით (წინა საპროცესო, გადაწყვეტილების გამოტანა, პროცესის მიმდინარეობა).

მაგალითები

ირლანდია (დუბლინის კომერციული სასამართლო) კომერციულ სასამართლოში საქმის ყველა ასპექტზე ხდება ზედამხედველობა და დროის პერიოდების გამოთვლა ხდება თითოეული საქმის მიმდინარეობის სხვადასხვა ეტაპის გათვალისწინებით.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

დროის მენეჯმენტის შემოწმება, მეორე ინდიკატორი, „პროცესის ხანგრძლივობის სტანდარტის განმსაზღვრელი“ (CEPEJ(2005)12).

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამა, 3 და 4 სტრიქონი (CEPEJ(2004)19).

დროის მენეჯმენტის შემოწმება, მეორე ინდიკატორი, „პროცესის ხანგრძლივობის სტანდარტის განმსაზღვრელი“ (CEPEJ(2005)12).

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005) საშუალებები, საზომები 1, 3, 4.

ს. კუპერი. მ. სოლომონი. ჰ. ბაკი. (1993). განსხვავებული საქმეების მოძრაობის მართვა. ვაშინგტონი. მართლმსაჯულების დეპარტამენტი.

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: სასამართლოების მართვის ცენტრი ახალ ათასწლეულში. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

სამხრეთ უელსის აუდიტის ოფისი. (1998). აუდიტორული ანგარიშის წარმოდგენა: სასამართლოს მოლოდინის დროის მართვა: სამხრეთ უელსის აუდიტის ოფისი.

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

14. ვადების დადგენა საქმის სირთულის გათვალისწინებით

ვადები შეიძლება განისაზღვროს საქმის სირთულის გათვალისწინებით, რომელიც უნდა განსაზღვროს სასამართლომ, მხარეების დახმარებით. ვადების დამკვიდრება კავშირშია ეგრეთ წოდებულ საქმეების მართვის „მრავალმხრივ“ მიდგომასთან, სადაც თითოეული საქმე არის მიკუთვნებული სპეციალურ საპროცესო მიდგომასთან მისი სირთულის გათვალისწინებით.

მაგალითი

გაერთიანებული სამეფო ინგლისი და უელსი (მანჩესტერი) 80% მცირე მოთხოვნების უნდა იყოს გადაწყვეტილი 15 კვირაში, 85% საქმეების მიკუთვნებული ეგრეთწოდებული „სწრაფი მიდგომის პროცესთან“ უნდა იყოს გადაწყვეტილი 30 კვირაში, 85% საქმეების დაკავშირებული ეგრეთწოდებული „მრავალმხრივი მიდგომის პროცესთან“ უნდა იყოს გადაჭრილი 50 კვირაში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPRJ-ის სამოქმედო პროგრამა. 4, 10 სტრიქონი (CEPEJ(2004)19)

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (95) სისხლის მართლმსაჯულების მართვის შესახებ.

დროის მართვის შეფასება. ინდიკატორი სამი, „საკმარისად დამუშავებული საქმეების ტიპები“, (CEPEJ(2005)19)

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005) საშუალებები, საზომები 1, 3, 4.

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: სასამართლოების მართვის ცენტრი ახალ ათასწლეულში. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

15. ვადების დადგენა იმ პირებთან თანამშრომლობით, ვისზეც გავლენა აქვს მართლმსაჯულებას

რეალური ვადების დადგენის პროცესის მიმდინარეობაში უნდა იყოს ჩართული ის პირები, ვისაც ან ვისზეც შეიძლება გავლენა გააჩნდეს სასამართლოს საქმიანობას (სახელმწიფო, სასამართლო, ერთეული). ვადების დადგენა არ უნდა ხდებოდეს ყველა მოვლენისათვის ერთდროულად, ეს უნდა იყოს გაგრძელებადი პროცესი, რომელიც უნდა მიმდინარეობდეს კონსენსუსით და მიზნების გაზიარებით იმ პირებს შორის ვისზეც შეიძლება გავლენა გააჩნდეს.

მაგალითები

ფინეთი (როვანეიმის სააპელაციო სასამართლო) არსებობს ზუსტი პროგრამა და ღირებულებები თითოეულ საქმეზე, რომ მხარეებს უნდა მიეწოდოთ ინფორმაცია წინასაპროცესო მოსმენაზე და პროცესზე. დეტალური მოსმენის აღწერილობა გაეგზავნება მხარეებს. ადვოკატებს და ბრალმძებლებს გააჩნიათ შენიშვნების საშუალება.

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) განხილვებს ქონდა ადგილი მოსამართლეებს და ადგილობრივ ადვოკატებს შორის მართლმსაჯულების ეფექტურობის ასამაღლებლად სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობის შესახებ.

გერმანია (შტუდგარდის რეგიონული სააპელაციო სასამართლო) ხდება რეგულარული შეხვედრების ორგანიზება ადვოკატებთან იმისათვის, რომ განხილული იყოს ჩვეულებების გამოყენების საკითხი და პრობლემები დაკავშირებული სასამართლოს მიერ გაწეულ მომსახურებასთან.

შვედეთი (ჰუდინგის რაიონული სასამართლო) თითოეულ სამოქალაქო საქმეზე ვადები დგინდება მომხმარებლებთან შეთანხმებით.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPRJ-ის სამოქმედო პროგრამა. 7, 14 სტრიქონი (CEPEJ(2004)19)

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005) საშუალებები, საზომები 1, 2, 3.

სველა. ა. 2006 წლის გამოცემა. სასამართლოების მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების ხარისხის შეფასება. პრინციპები და ხარისხის სტანდარტი.

2. ვადების ცხოვრებაში გატარება

ვადები არ არის დადგენილი და იმპლემენტირებული ცარიელ სივრცეში. ისინი არის ორგანიზაციული საშუალებები სასურველი შედეგის მისაღებად, რაც არის საჭირო იმ პირებისათვის, ვისზეც აქვს გავლენა და დაცული უნდა იყოს ამ პირების მიერ. ასევე საჭიროა ორგანიზაციული გარემოს შექმნა ვადების დასაცავად, რაზეც გავლენა ექნება მართლმსაჯულების სისტემის მიერ დადგენილ ინსტიტუციურ საკითხებს (სასამართლო სისტემის სტრუქტურა, ხელმძღვანელი მოსამართლის როლი, მოსამართლის შინაგანი დამოუკიდებლობის მგრძობიარობა). ასევე სხვა აგენტები და

ადვოკატთა ასოციაცია უნდა იყოს დაცული ზემოქმედებისაგან, რაც უნდა იყოს ასახული ადვოკატების ეთიკის წესებში.

2.1 შიდა მოქმედებები გადაუწყვეტელი საქმეების მიერ ვადების დარღვევის შემთხვევაში

ვადების მოქმედება შეიძლება მიღწეული იყოს სასამართლოს სისტემაში საკითხების გადაწყვეტით. იგულისხმება სასამართლოს ხელმძღვანელის, ხელმძღვანელი მოსამართლის, სააპელაციო სასამართლოს მიერ ჩარევა. ეს შეიძლება მოხდეს ვადდებულების შეუსრულებლობის ან მხარეების მიერ საჩივართ მიმართვის შემდეგ. მოსამართლეებს უნდა ეცნობოთ გადამეტებული შეჩერების შესახებ. საქმეებით დატვირთვა შეიძლება იყოს განაწილებული, ან თუ გაგრძელება პროცესის არის მოსამართლის გამო, ეს შეიძლება იყოს დისციპლინური ქმედების გამოყენების საფუძველი. რაიმე ზემოქმედება შეიძლება მომდინარეობდეს სასამართლოს ხელმძღვანელისგან სასამართლოს ორგანიზაციის გათავლისწინებით.

მაგალითები

ავსტრია (ლინზის რაიონული სასამართლო) ყველა მოსამართლე იღებს ნუსხას გაგრძელებული საქმეების ხანგრძლივობის მიხედვით კლასიფიცირებულს (მეტი ერთ, ორ, სამ წელზე). ამ ინფორმაციის გათვალისწინებით სასამართლოს ხელმძღვანელები იღებენ საჭირო ზომებს როგორც არის საქმეებით დატვირთვის ბალანსი ან დისციპლინური პროცედურების გამოყენება. მხარეებს შეუძლიათ მიმართონ სააპელაციო სასამართლოს ფიქსირებული დროის შეზღუდვის დაწესების პროცესის სხვადასხვა ნაწილზე, თუ მიაჩნიათ რომ მოსამართლის მოქმედება არ არის დროული.

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) სასამართლოს ხელმძღვანელი ყოველწლიურად თათბირობს მოსამართლეებთან. ამ დროს ყველა საქმე, რომელიც მიიჩნევა გაგრძელებულად, არის განხილული.

გერმანია (შტუტგარდის რეგიონული სააპელაციო სასამართლო) არსებობს ინსპექტირების სისტემა (Nachschau) რომლის ფარგლებში უფრო მაღალი ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლეები სტუმრობენ უფრო დაბალი საფეხურის სასამართლოებს ძირითად პერიოდზე მეტი დროით შეჩერებული საქმეების კონტროლისათვის.

უნგრეთი (ვესპრემის მუნიციპალური სასამართლო) უფრო მაღალი ინსტანციის სასამართლო ზედამხედველობას უწევს უფრო დაბალი ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლეების ყოველთვიურ ანგარიშებს, ყოველთვიურად ამოწმებს ორ წელზე მეტი ვადით დაუმთავრებელ საქმეებს.

ლატვია (რიგის ცენტრალური რაიონული სასამართლო) ყოველ კვირას სასამართლოს ხელმძღვანელი აწყობს შეხვედრებს მოსამართლეებთან განიხილავს პრობლემებს და გადაჭრის გზებს დაკავშირებულს საქმეების დროულად განხილვასთან.

მოსამართლეები არიან პასუხისმგებელი და შეიძლება დაეკისროთ დისციპლინური პასუხისმგებლობა საქმის პროცესის შეჩერებისათვის.

ნორვეგია რაიონული სასამართლოს ხელმძღვანელს შეუძლია გაატაროს აუცილებელი ღონისძიებები შენელებული პროცედურების წინააღმდეგ საბრძოლველად, საქმის სხვა მოსამართლესათვის განსახილველად გადაცემის ჩათვლით.

ნორვეგია (მიდპორდლენდის რაიონული სასამართლო) რაიონული სასამართლოს თავმჯდომარე ატარებს ყოველთვიურ ინსპექტირებას და ადგენს ყოველთვიურ სტატისტიკურ ანგარიშს რომელიც აჩვენებს სასამართლოში მიმდინარე პროცესებს სრულად. არსებობს პროცედურა, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს მხარეებს შეიტანონ მოსამართლის მიმართ საჩივარი მოსამართლეების ზედამხედველ საბჭოში.

სლოვენია (მარიბორის რაიონული სასამართლო, ნოვაგორიკას რაიონული სასამართლო) მხარეების საჩივარი მეტისმეტად გაგრძელებული პროცესის შესახებ შეიძლება იყოს საფუძველი სასამართლოს ხელმძღვანელის ჩარევის პროცესის დასაჩქარებლად.

შვედეთი (ჰუდინგის რაიონული სასამართლო) გადაუწყვეტელი საქმეების ანალიზი ხდება სასამართლოს ხელმძღვანელის მიერ რომელსაც შეუძლია მოითხოვოს განმარტება.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. დროის მენეჯმენტის შემოწმება, მეხუთე ინდიკატორი, „ შეჩერებული საქმეების საშუალო რიცხვი დაუყოვნებლივ დასადგენი და შემსუბუქება მათი შედეგების” (CEPEJ(2005)12).

2.1 გაყოფა და ინტეგრაცია ორგანიზაციული ფუნქციების სასამართლოს ხელმძღვანელსა და სასამართლოს მმართველს შორის.

სასამართლოს ხელმძღვანელსა და სასამართლოს მმართველს გააჩნიათ განსხვავებული ამოცანები რასაც განაპირობებს განსხვავებული კომპეტენცია. მაშინ როდესაც სასამართლოს ხელმძღვანელი დაკავებული იქნება სასამართლოს მართვით, გარანტირებული მაღალი სამართლებრივი ხარისხის სტრატეგიის დანერგვით, სასამართლოს მმართველი მოახდენს სასამართლოს ორგანიზაციულ მართვას. ეს გულისხმობს ისეთ დავალებებს, როგორც არის დაგეგმვა, პროექტის მართვა, ორგანიზაცია ადმინისტრაციული პერსონალის, რომელიც არ არის ანგარიშვალდებული სასამართლოს ხელმძღვანელის წინაშე. საბოლოოდ, ვინაიდან სასამართლოს მუშაობის შედეგიანობა დამოკიდებულია მოსამართლეების და ადმინისტრაციული თანამშრომლების ურთიერთდამოკიდებულებაზე, მნიშვნელოვანია სისტემის შექმნა, რომელსაც ექნება შესაძლებლობა სასამართლოს ხელმძღვანელისა და სასამართლოს ადმინისტრატორის შერეული პასუხისმგებლობების საფუძველზე უზრუნველყოს სასამართლოს საერთო მართვა.

მაგალითები

ნიდერლანდები სასამართლოს ხელმძღვანელობა ხორციელდება „ინტეგრირებული მენეჯმენტის“ პრინციპით. პასუხისმგებლობა სასამართლოს ფუნქციონირებისათვის ნაწილდება საბჭოს ყველა წევრებს შორის (სასამართლოს ხელმძღვანელი, თითოეული ერთეულის ხელმძღვანელები (ვიცე-ხელმძღვანელები) სასამართლოს დირექტორები, (არამოსამართლეები)) ვინც კონტროლს უწევს და ამოწმებს მოსამართლეების მიერ პროცესის წარმოებას და ადმინისტრაციულ პერსონალს.

შენიშვნები

პ. ალბერსი, ი. ბორზოვა, ბ. გოტ-ფლემიჩი (2004). მართლმსაჯულების სისტემაში საქმეების შეჩერების წინააღმდეგ საბრძოლველი პრაქტიკული გზები (CEPEJ (2004)5) 2005. ნიდერლანდები. მ. ფაბრი. ჯ. პ. ჯანი, პ. ლანგბოეკი, პ. პაულიატი. ევროპაში მართლმსაჯულების ადმინისტრირება და ხარისხის შეფასება. პარიზი, მონტკრესტიენი. 301-320.

2.2 საქმეების დროულად მართვისადმი ჯგუფური მიდგომა

ვადების დაცვით საქმეების ეფექტური მართვა უნდა იყოს გრძელვადიანი შესწავლის პროცესი მთლიანად სასამართლოს ორგანიზაციის, ასევე მონაწილეობით იმ პირებისა, ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს ორგანიზაციას.

მაგალითები

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) სასამართლოს სამეთვალყურეო ჯგუფში არიან ყველა კატეგორიის პერსონალის წარმომადგენლები.

ფინეთი (როვანიემის სააპელაციო სასამართლო) დამკვიდრებული აქვს ჯგუფური სისტემა და არის პასუხისმგებლობა თითოეული ჯგუფის მიაღწიოს თავის დაგეგმილ შედეგებს თვის განმავლობაში.

ნორვეგია სასამართლოს თანამშრომლების რეგულარული შეხვედრები არის განსხვავების შესამცირებლად მოსამართლეებსა და სასამართლოში სხვადასხვა მიზნებისათვის მომუშავე პირებს შორის.

შენიშვნები

ინფორმაცია, მოწოდებული პილოტი სასამართლოების მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-15 სტრიქონი (CEPEJ(2004)19)

ნორდიკულ ქვეყნებში პროცესის დროის შემცირება: 1-51 (CEPEJ(2006)14)

2.5 გარეგანი ზემოქმედება ვადების დასაცავად

გარკვეული სახის დადებითი ზემოქმედება დაკავშირებული შეჩერებულ საქმეებთან შეიძლება იყოს გარე ინსტიტუტების მხრიდანაც, როგორც არის ომბუდსმენი, არასაბიუჯეტო ორგანიზაციები (სასამართლოს მეთვალყურეობის ჯგუფები), მედია, ადვოკატთა ასოციაციები, ა.შ. იმისათვის რომ ხაზი გაესვას სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობას. ეს დადებითი ზეგავლენა შეიძლება დაეხმაროს სასამართლოს გამჭვირვალებასა და მონაცემების გავრცელებას.

მაგალითები

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) ყოველთვის შესაძლებელია სასამართლოს ხელმძღვანელთან დაკავშირება და კითხვა განმარტებისა შეჩერებულ საქმესთან დაკავშირებით. სამუშაო ჯგუფი ეძებს შესაძლო გზებს რომ სასამართლოში საჩივარის წარმდგენ პირს წარედგინოს.

რეკომენდაციები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.
ჰ. გრამკოვი. 2005. შესაძლებელია თუ არა შეერთებული შტატების ტიპის სასამართლოს მართვა სამოქალაქო კანონმდებლობის მქონე სისტემისათვის განკუთვნილი მიდგომებით? ევროპული ჟურნალი კრიმინალური პოლიტიკისა და კვლევის შესახებ (11): 97-120.

2.6 პილოტური მიდგომა პროცესის ვადების განვითარებისადმი

პროცესის ვადები უნდა იყოს შემოწმებული და გამოცდილი მის გამოყენებამდე მთელ ქვეყანაში. პილოტ სასამართლოებს და ცალკეულ ერთეულებს სასამართლოში შესაძლებლობა გააჩნიათ შეაგროვონ ინფორმაცია შემდეგი სრულყოფისათვის.

მაგალითები

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო და როვანიემის სააპელაციო სასამართლო) „ხარისხის პროექტი“ გამოცდილი იყო წარმატებით. ეს შეიძლება იყოს დანერგილი და შეცვლილი სხვა სასამართლოების მიერ.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.
სველა. ა. 2006 წლის გამოცემა. სასამართლოების მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების ხარისხის შეფასება. პრინციპები და ხარისხის სტანდარტი.

ზედამხედველობა და გავრცელება მონაცემების

რაც არ არის დადგენილი, არ შეიძლება იყოს შეფასებული და გაუმჯობესებული, მუდმივი ზედამხედველობა გადაუჭრელი საქმეების არის მთავარი ელემენტი ვადების დასადგენად და განსავითარებლად. ეს იმაზე მეტია, ვიდრე ტრადიციული

სასამართლოს სტატისტიკა. რაოდენობრივი მონაცემები უნდა იყოს მოგროვებული იმისათვის, რომ შეიქმნას სასარგებლო ანგარიშები იმისათვის, რომ ზედამხედველობა გაეწიოს და დიდი მნიშვნელობა მიენიჭოს პროცესის ხანგრძლივობას. ნათელია ავტომატური საინფორმაციო სისტემა როგორ შეძლებს ადვილად გაუწიოს ზედამხედველობა დაგროვილ საქმეებს მაგრამ ეფექტური და მარტივი ზედამხედველობა შეიძლება გაწეული იყოს ავტომატური საშუალებების გარეშე. ამის გათვალისწინებით, CEPEJ-ის „დროის მართვის შემოწმება“ არის სასარგებლო საშუალება.

3.1 განცალკევებული ყურადღება შეჩერებული დროის მიმართ, რაც განპირობებულია უმოქმედობით მხარეების ან სასამართლოს მხრიდან

საქმეები შეიძლება დაგროვდეს მხარეების მხრიდან უმოქმედობის გამოც. ამ საქმეებზე სპეციალურად უნდა ხდებოდეს მეთვალყურეობა და განსხვავებული გზით იმ საქმეებისგან (არსებული გადაუწყვეტელი საქმეები) რომლებიც საჭიროებენ სასამართლოს ჩარევას.

მაგალითები

ავსტრია (ლინზის რაიონული სასამართლო) თითოეული საქმე სამ თვეზე მეტი დროით ელექტრონულ რეესტრში შესვლის გარეშე ავტომატურად ხვდება შესამოწმებელ სიაში. ეს სია ყოველთვიურად წარედგინება სასამართლოს ხელმძღვანელს, მოსამართლეებსა და მათ აპარატს კონტროლისათვის.

ფინეთი (ტურკის რეგიონული ადმინისტრაციული სასამართლო) ყოველი საფეხური თითოეული საქმის პროცესისა არის რეგისტრირებული საქმეების მართვის სისტემაში. მოსაცდელ დროს შეიძლება გაეწიოს ზედამხედველობა და ანალიზი.

ლიტვა (ვილნიუსის რეგიონალური ადმინისტრაციული სასამართლო) სამ თვეზე მეტი ვადით შეჩერებული საქმეები წარედგინება სასამართლოს ხელმძღვანელს.

ნორვეგია (ფროსტატინგის სააპელაციო სასამართლო) პროცესის ხანგრძლივობას ზედამხედველობა ეწევა და ფასდება სტატისტიკური საშუალებებით სამ თვეში ერთხელ.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-5 და მე-12 სტიქონი (CEPEJ(2004)19) დროის მენეჯმენტის შემოწმება. ინდიკატორი 6. „თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება დროის მენეჯმენტის საშუალებად მართლმსაჯულების სისტემაში“ (CEPEJ(2005)12). სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005), სასამართლოს საშუალებების ღონისძიება 2.

სამხრეთ უელსის აუდიტორების ოფისი. (1998). აუდიტორების ანგარიში: სასამართლოსათვის მოლოდინის დროის მართვა: სამხრეთ უელსის აუდიტორების ოფისი.

3.2 სასამართლო პროცესის დრო, ხელმისაწვდომი სასამართლოს ყველა თანამშრომელისთვის

სასამართლოს ყველა თანამშრომელს უნდა გააჩნდეს დეტალური მონაცემები სასამართლო პროცესის შესახებ და განსაკუთრებით პროცესის ხანგრძლივობის შესახებ. მონაცემების საშუალებით შესაძლებელი იქნება შედარება და გაუმჯობესება შიდა გამჭვირვალების.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) სასამართლოს სტატისტიკა გამოიყენება სასამართლოს მენეჯერის მიერ თითოეული საქმისა და სასამართლოს პროდუქტიულობის შესაფასებლად და ზედამხედველობისათვის.

ფინეთი (ტურკის რეგიონალური ადმინისტრაციული სასამართლო) სტატისტიკის წარმოება ხდება ყოველთვე და ელექტრონული ფოსტით ეგზავნება სასამართლოს ყველა თანამშრომელს.

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) თითოეული სასამართლო აქვეყნებს ყოველწლიურ ანგარიშებს ვადებისა და სტრატეგიების შესახებ.

ლატვია (რიგის ცენტრალური რაიონული სასამართლო) სასამართლოს ადმინისტრაციას, ყველა სასამართლოს თანამშრომელს და ყველა სასამართლოს აქვს შესაძლებლობა სასამართლოს საინფორმაციო სისტემაში შესვლის, სადაც არის მონაცემები საქმეების შესახებ.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. დროის მენეჯმენტის შემოწმება. ინდიკატორი 6. „თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება დროის მენეჯმენტის საშუალებად მართლმსაჯულების სისტემაში“ (CEPEJ(2005)12).

3.3 მონაცემები სასამართლოს საქმიანობის შესახებ ხელმისაწვდომი საზოგადოებისათვის მის მიერ შესაფასებლად

მონაცემები სასამართლოს საქმიანობაზე ადვილად ხელმისაწვდომი უნდა იყოს საზოგადოებისათვის განსახილველად, ასევე სასამართლოს გამჭვირვალების და საზოგადოების ნდობის გასაზრდელად.

მაგალითები

ალბანეთი ტირანას რაიონული სასამართლო მონაცემები პროცესის ხანგრძლივობის შესახებ, ვადის გაგრძელების შესახებ ხელმისაწვდომია ვებ. ვერზე.

ფინეთი (ტურკის რეგიონალური ადმინისტრაციული სასამართლო) მართლმსაჯულების სტატისტიკის ყოველწლიური წიგნის პუბლიკაცია და ყოველწლიური ანგარიშები სასამართლო სტატისტიკის შესახებ. სასამართლოს ყოველწლიურ ანგარიშში არის სტატისტიკა შეჩერების დროებზე სხვადასხვა ტიპის საქმეებზე, რაც ქვეყნდება ინტერნეტში.

სლოვენია (ნოვა გორიცას რაიონული სასამართლო) სტატისტიკა ქვეყნდება იუსტიციის სამინისტროს ყოველწლიურ ანგარიშებში.

ესპანეთი (ბარსელონას მესამე კომერციული სასამართლო) ყოველ სამ თვეში თითოეული სასამართლო ვალდებულია აწარმოოს სტატისტიკა შეჩერებული საქმეების რომელიც გამოქვეყნდება მართლმსაჯულების საბჭოს მიერ.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-14 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

დროის მენეჯმენტის შემოწმება. ინდიკატორი 6. „თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება დროის მენეჯმენტის საშუალებად მართლმსაჯულების სისტემაში“ (CEPEJ(2005)12).

3. 4. ინფორმაციის შეგროვება იმ პირების ინტერესებისა და მოლოდინის გათვალისწინებით, ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას

იმ პირების ინტერესებისა და მოლოდინის გათვალისწინება, ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას, მნიშვნელოვანია ვადების დასადგენად, განსავითარებლად, დასაკანონებლად, ასევე საზოგადოების წარმოდგენისა და სასამართლოსადმი ნდობისათვის მეთვალყურეობის გასაწევად და მართლმსაჯულების ადმინისტრირებისათვის. მიმოხილვა პერიოდულად უნდა მოხდეს სამ სხვადასხვა დონეზე (სახელმწიფო, სასამართლო, ერთეული) ასევე შეიძლება ამ მიზნით გამოყენებული იყოს მომხმარებელთა ჯგუფი, ფოკუს ჯგუფი, ან სხვა ტექნიკა.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) დანიის რაიონულ სასამართლოებში მიღებულია მომხმარებელთა რეგულარული ანალიზი. რამდენად კმაყოფილები არიან მომხმარებლები ამის შესწავლა გამოიყენება სხვა პილოტურ სასამართლოებშიც.

გაერთიანებული სამეფო ინგლისი და უელსი (მანჩესტერის ქალაქის სასამართლო) საზოგადოების აზრის გამორკვევა ხდება წელიწადში სამჯერ.

ფინეთი (როვანიემის სააპელაციო სასამართლო) დამოუკიდებელი ინსტიტუტი იკვლევს აპლიკანტების მოსაზრებებს სამოქალაქო პროცესთან დაკავშირებით.

ირლანდია (დუბლინის კომერციული სასამართლო) არსებობს მომხმარებლების ჯგუფები, რომლის შემადგენლობაში არიან მოსამართლე, ორი რეგისტრატორი, ორი დამცველი, ორი იურიდიული კონსულტანტი. ივარაუდება, რომ კომერციული სექტორის წარმომადგენლებს შეეთავაზებათ შეუერთდნენ ჯგუფს ახლო მომავალში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-14 და მე-16 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005), სასამართლოს საშუალებების ღონისძიება 1.

4. საქმეების მართვის პოლიტიკის პროცედურები

ამ პოლიტიკაზე და პრაქტიკაზე გავლენა აქვს განსხვავებებს რაც ახასიათებს საპროცესო წესებს და მომხმარებლებს თითოეული სასამართლო სისტემის. საქმეების მართვა და პროცედურული წესები არის ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი ელემენტი ვადების და საქმის განხილვის ხანგრძლივობის დასაცავად. ევროსაბჭოს რეკომენდაციები და პოლიტიკა გამოყენებული ცალკეული ქვეყნის მიერ სპეციალურად არის კონცენტრირებული ამ შემთხვევებზე. მაინც არსებობს ნეგატიური პრაქტიკა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამართალწარმოებაში.

4.1 სასამართლოს პროცედურული სახელმძღვანელოების შედგენაში იმ პირების მონაწილეობა ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას

პროცედურული სახელმძღვანელო უნდა არსებობდეს სასამართლოს დონეზე იმისათვის, რომ შეესაბამებოდეს ადგილობრივ კონტინგენტს და მომხმარებლებს. ეს გულისხმობს რაღაც დონეზე სასამართლოს მოქმედების თავისუფლებას ადგილობრივი წესების ფარგლებში, საერთო სახელმწიფოებრივი საპროცესო შეზღუდვების გათვალისწინებით.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) ყოველწლიური ერთობლივი შეხვედრები იმართება პროკურატურის სისტემის წარმომადგენლებთან და სასამართლოს რაიონულ ადვოკატებთან.

იტალია (ტურინის პირველი ინსტანციის სასამართლო) სასამართლოს გააჩნია ადგილობრივი სახელმძღვანელო საქმეებით დატვირთვის გათვალისწინებით, რაც მიღებულია იმ პირების მონაწილეობით, ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას.

ნორვეგია (სააპელაციო სასამართლო) წერილები, ასევე დამამტკიცებელი საბუთი და დანართი სააპელაციო პროცედურების შესახებ ეგზავნება ორივე წარმომადგენელს სახელმწიფოს მიერ დადგენილი საბოლოო ვადების გათვალისწინებით.

წერილებს თან ახლავს სატელეფონო ზარები პროცესის თარიღისა და ხანგრძლივობის დასადგენად. ერთი ან ორი კვირით ადრე სააპელაციო პროცესამდე მოსამართლე პირად უკავშირდება ადვოკატებს (ელექტრონული ფოსტით) რომ განსაზღვროს დეტალური გეგმა სააპელაციო პროცესისათვის (მოწმეების წარმოდგენა და ა.შ). ეს არის რეალურად დროის დამზოგველი, ვინაიდან ეს ავალდებულებს ადვოკატებს ისაუბრონ ერთმანეთში და შეთანხმდნენ პრაქტიკულ მოწესრიგებაზე. კრიმინალურ საქმეებზე იმართება არაფორმალური მოსამზადებელი შეხვედრები პროკურატურის მონაწილეობით უფრო რთულ საქმეებზე, რადგან განხილული იყოს წარმოდგენილი მტკიცებულებები, მიზეზობრივი და რეალური დროის განრიგი და ა. შ. სახელმძღვანელო საქმეების წარმართვის დგება წერილობით და ხელი მოეწერება ადვოკატთა ასოციაციის და სასამართლოს მიერ, მიიღება საერთო განხილვისა და შეთანხმების შედეგად. ასევე არის ახლო კონტაქტი რწმუნებულებსა და ერთობლივად დადგენილ სასამართლოს მოხელეების წესებს შორის.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. მართლმსაჯულების ბროლის სასწორის დაჯილდოება 2006- ტურინის რაიონული სასამართლოს სპეციალური დაჯილდოება
CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-18 ხაზი (CEPEJ(2004)19)
ნორდიკულ ქვეყნებში პროცესის დროის შემცირება: 1-51 (CEPEJ(2006)14)

4.2 წარმოება დაკავშირებული რთულ საქმეებთან

წარმოება უნდა იყოს თანმიმდევრული საქმის სირთულის. საქმეების მართვა უნდა იცვლებოდეს შესაბამისად, მაგალითად, ღირებულება, მხარეების რაოდენობა და საქმესთან დაკავშირებული სამართლებრივი შედეგები. შემოკლებული პროცედურები უნდა იყოს გამოყენებული ნაკლებად რთული საქმეების განსახილველად.

მაგალითები

გაერთიანებული სამეფო ინგლისი და უელსი (მანჩესტერის სასამართლო) არსეობს სამი სხვადასხვა გზა: მცირე მოთხოვნები (7 500 ევრომდე), სწრაფი მოთხოვნები (22 500 ევრომდე), მრავალმხრივი გზა (22 500 ევროს ზევით).

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (87) 18. კრიმინალური მართლმსაჯულების გამარტივების შესახებ.

ჯ. პეისნერი. მ. სევერინატი (2005) სამოქალაქო საქმეების მართვა: ლონდონი. კონსტიტუციურ საქმეთა დეპარტამენტი.

4.3 ტიპური პროცედურა დამყარებული არაუმეტეს ორ სხდომაზე

სასამართლო პროცესი რამდენადაც შესაძლებელია უნდა იყოს ეფექტური. რეკომენდაცია 84 (5) მიზანშეწონილად მიიჩნევს დამკვიდრებას ტიპური პროცედურის, რომელიც დაემყარება „არაუმეტეს ორ მოსმენას, პირველი შეიძლება იყოს მოსამზადებელი ხასიათის სხდომა და მეორე იყოს მტკიცებულებების წარმოსადგენი, არგუმენტების მოსასმენი და თუ შესაძლებელია მოხდეს გადაწყვეტილების გამოტანა.

მაგალითები

სლოვაკეთის რესპუბლიკა (ბრატისლავას რაიონული სასამართლო) ვალდებულება საქმის პირველივე სხდომაზე გადაწყვეტისა, გადადება შეიძლება მხოლოდ სერიოზული მიზეზით, რომელიც გამოცხადებული იქნება მხარეებისათვის და ასევე იქნება ჩაწერილი.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-11 ხაზი (CEPEJ(2004)19) ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ

4.4 არსებული საქმეების მართვაში მოსამართლის მონაწილეობა

მოსამართლეები არიან „მესამე მოუკერძოებელი მოთამაშე“ კონფლიქტის გადაჭრის პროცესში. ისინი არიან ერთადერთი ვისაც აქვს შესაძლებლობა ნაბიჯის გადადგმის მხარეების ინტერესებისაგან დამოუკიდებლად. მათ უნდა გააჩნდეთ აქტიური როლი საქმეების მართვაში იმისათვის რომ გარანტირებული იყოს სამართლიანობა და ხანგრძლივობა საქმის პროცესის, ვადების შესაბამისად. ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს ნორმები ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის, რომლის მიხედვითაც, „სასამართლოს არააქტიურობა“, „სასამართლოს ინერტულობა პროცესის მიმდინარეობისას“ და „სრული უმოქმედობა სასამართლო ხელისუფლების მიერ“ არის მიზეზი ზომიერი დროის დარღვევის (CEPEJ(2006)15: პარაგრაფი 29, 30, 36).

მაგალითები

ირლანდია (დუბლინის კომერციული სასამართლო) საქმეების მართვის ინტენსიური სისტემა ვადების შემცირების მიზნით, შესაძლებელია საქმეების გამოყოფა ან ჯარიმის დაკისრება სასამართლოს წესებთან შეუსაბამობის გამო. სასამართლოს წესები უზრუნველყოფს სწრაფ სააპელაციო პროცედურას.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ. სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი (2005), სასამართლოს საშუალებების ღონისძიება 5. ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე. (CEPEJ(2006)15)

ჰ. გრამკოვი (2005) შესაძლებელია თუ არა შეერთებული შტატების ტიპის სასამართლოს მართვა სამოქალაქო კანონმდებლობის მქონე სისტემისათვის განკუთვნილი მიდგომებით? ევროპული ჟურნალი კრიმინალური პოლიტიკისა და კვლევის შესახებ (11): 97-120.

მ. სოლომონი. სომერლოტი (1987) საქმეების მოძრაობის მართვა სასამართლოში. ჩიკაგო, ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია.

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

4.5 ზუსტი პოლიტიკა ვადის გაგრძელების შემთხვევების შესამცირებლად

პროცესების გადადების რაოდენობა, სასამართლოს მოტივაციით ან მხარეების მოთხოვნით და ზედმეტი ინტერვალები სხდომებს შორის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით მიიჩნევა მიზეზად დაუსაბუთებელი გადადების (CEPEJ(2006),36). გადადება ნებადართულია მხოლოდ მაშინ, თუ მიზეზი ნათლად არის დადასტურებული და შემდეგი სხდომის დღე არის დადგენილი. თუ სასამართლო ნებას დართავს ბევრჯერ გადადების, ეს წაახალისებს ადვოკატებს არ მოამზადონ საქმეები, მოითხოვონ კიდევ გადადება. ამ გზით მოსამართლის მიერ სხდომის დრო ვერ იქნება გამოყენებული.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) მოსამართლე აწყობს შეხვედრებს პროკურორთან და დაცვის მხარის ადვოკატთან რომ დაგეგმოს განრიგი საქმის განხილვის რომ თავიდან აიცილოს არასაჭირო საქმის გადადებები პროცესის მიმდინარეობის დროს.

ლატვია (რიგის ცენტრალური რაიონული სასამართლო) პროცესის გადადება ვერ მოხდება თუ არ არის დანიშნული ახალი თარიღი.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-9 ხაზი (CEPEJ(2004)19) ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო წარმოების ხანგრძლივობა დამყარებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე (CEPEJ(2006)15)

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: სასამართლოების მართვის ცენტრი ახალ ათასწლეულში. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

ს. ვიტაკერი, ს. მაკი, რ. ლევისი, ნ. პონიკიევსკი (1997). სასამართლოს ეფექტურობის მართვა: გადადების მიზეზები მაგისტრატ სამართლოებში. ლონდონი. სათაო ოფისი.

4.6 მხარეებს შორის ადრეული შეხვედრის მომზადება

საქმეების მართვისათვის შეხვედრა, რომ დადგინდეს მოვლენების გეგმა მიჩნეულია ერთ ერთ ეფექტურ საშუალებად რაც ეხმარება გადაწყვეტილების მიღებას, პროცესის გადადების თავიდან აცილების უზრუნველყოფას, სხდომების წარმართვას, ვადების დაცვას. გადაწყვეტილება მიღებული შეხვედრის დროს შეიძლება ფორმალისებური იყოს „შეთანხმებაში“.

მაგალითები

დანია (ესბერგის რაიონული სასამართლო) სამოქალაქო საქმეებზე შეხვედრები იმართება პროცესის ადრეულ სტადიაზე, სადაც მხარეები თანხმდებიან საქმის განვითარებაზე.

ნორვეგია (რაიონული სასამართლო) მოსამზადებელი შეხვედრები სამოქალაქო საქმეებზე სამართლებრივი მორიგების 80%-ზე მეტი საქმის შემთხვევაში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-14 და მე-16 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

4.7 გეგმის შემოქმედება წარმოდგენილ მტკიცებულებებზე

სასამართლოში საქმეები შეიძლება დაგროვდეს ადვოკატების, მხარეების, ექსპერტების, მოწმეების გამო, რომლებიც ანგარიშის წარმოდგენას ახდენენ ბოლო დღეს. „სხდომებზე მოწმეების დაუსწრებლობა მიზეზი არის განმეორებით სხდომის გადადების“ მიჩნეულია ერთ ერთ მიზეზად, რომლსაც გაელენა აქვს „ზომიერ დროზე“ რომელიც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით (CEPEJ(2006)15). მიზეზების ზუსტი პოლიტიკა და სანქციები საბოლოო ვადების დასაცავად შეიძლება იყოს ეფექტური დავის სწრაფად გადასაწყვეტად.

მაგალითები

ანდორა (სააპელაციო სასამართლო) ადვოკატებმა უნდა წარმოადგინონ თავისი მასალები არაუგვიანეს 15 დღისა.

ჩეხეთის რესპუბლიკა (პრადის პირველი რაიონული სასამართლო) სასამართლოს მიერ ჯარიმები გამოიყენება ექსპერტების მიმართ რომლებიც პატივს არ ცემენ საბოლოო ვადებს.

ფინეთი (ტურკის რეგიონალური ადმინისტრაციული სასამართლო) იმ საქმეების სია რაზეც არ არის მიღებული სასამართლო ექსპერტის ანგარიში სასამართლოს მიერ დადგენილ ვადაში გამოიყოფა საქმეების მართვის სისტემიდან ყოველთვიურად და შენიშვნები იგზავნება.

სლოვაკეთის რესპუბლიკა (ბრატისლავას რაიონული სასამართლო) სპეციალური ვადები არის დადგენილი ექსპერტების მიერ მოსაზრების წარმოსადგენად. თუ ვადა არ არის დაცული, შეიძლება ექსპერტის დაჯარიმება.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-17 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

სამოქალაქო პროცედურებზე ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5

ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე (CEPEJ(2006)15)

ლ. სავიდესი (2003) კვიპროსის უზენაესი სასამართლოს მიერ გადადგმული ნაბიჯები დაგროვილი საქმეების შესამცირებლად. სტრასბურგი. CEPEJ

4.8 წერილობითი გადაწყვეტილების სტანდარტი და მოკლე ფორმა (და ნიმუშის გამოყენება)

სასამართლოს ბრძანების ან გადაწყვეტილების სტანდარტული ფორმა და რამოდენიმე შეზღუდვა გვერდების რაოდენობასთან დაკავშირებით შეიძლება იყოს სასარგებლო ვადების დაცვასთან დაკავშირებით. გამოცდილება აჩვენებს რომ გადაწყვეტილების ფორმის არსებობა ეხმარება მთავარი მიზნის მიღწევას და გადაწყვეტილების დასაბუთებას.

მაგალითები

ნორვეგია (სააპელაციო სასამართლო) იყო მცდელობა სასამართლოს გადაწყვეტილების შემოკლების. ძირითადი გადაწყვეტილება შეიძლება იყოს 10-12 გვერდს შორის. თუ მეტია 14 გვერდზე, არის ძალიან გრძელი. გადაწყვეტილების გაუმჯობესება ხდება თუ არის შემოკლებული. უფრო მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ არის წარმოდგენილი არგუმენტები და როგორ დაასაბუთა მოსამართლემ დასკვნა. გადაწყვეტილების ფორმა არის სტანდარტული: მითითება საქმის სამართლებრივ საგანზე, შეჯამება საქმის მიზეზების, შემაჯამებელი ანგარიში პროცესის ისტორიაზე, მხარეების არგუმენტები და მოთხოვნები. სასამართლო წარმოადგენს თავის მოსაზრებას და შეფასებას, საბოლოოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებას.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ.

მ. ბ. ნივი. ზ. საფრა (1999). „არასასურველობა დეტალური სასამართლო გადაწყვეტილების დეტალური დასაბუთების“

4.9 სასამართლო პროცესის დროს აუდიო და ვიდეო ტექნოლოგიის გამოყენება

აუდიო კონფერენციამ და ვიდეო ჩვენებამ შეიძლება დაზოგოს დრო და თანხა სასამართლოსი და მხარეების. შეიძლება გამოყენებული იყოს მოსამზადებელ სხდომაზე, ასევე რთული სისხლის სამართლის საქმეების შემთხვევაში მოწმეების დაცვის გარანტირებისათვის, ან აცილებული იყოს დაკავებული პირების წარმოდგენა ჩვენების მისაცემად.

მაგალითები

ფინეთი (როვანიემის სააპელაციო სასამართლო) როდესაც სასამართლო ორგანიზებას უწევს სხდომას, დეტალური გეგმა ეგზავნება მხარეს. მოწმეების დაბარება ხდება დაფიქსირებული დროის მიხედვით და მათი მოსმენა ხდება ტელეფონით როდესაც შესაძლებელია.

ირლანდია (დუბლინის კომერციული სასამართლო) შეჩერებული დავები ასევე თავიდან აცილებულია ისეთი ინიციატივით როგორც არის ჩვენების აღება ვიდეო კავშირით. მოწმისთვის ნების დართვით ჩვენების ვიდეოკავშირით მიღებაზე მოწმის თანხმობით შეიძლება თავიდან იყოს არიდებული მოწმის სასამართლოში დასწრება.

იტალია ვიდეო ტექნოლოგია ფართოდ გამოიყენება განსაკუთრებით სისხლის პროცესზე ორგანიზებულ დანაშაულთან დაკავშირებით. ამ გზით შესაძლებელია პირების საპატიმროდან სასამართლოში გადმოყვანის თავიდან აცილება, მოხდება შემცირება თანხების და პროცესის დროის.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-14 და მე-16 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ.

მ. ფაბრი. ფ. კონტინი (2000) მართლმსაჯულება და ტექნოლოგია ევროპაში. პააგა, ნიდერლანდები.

ნორდიკულ ქვეყნებში პროცესის დროის შემცირება: 1-51 (CEPEJ(2006)14)

4.10 საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება საქმეების მართვისათვის და ჩვენების ასაღებად

მართლმსაჯულებაში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებამ შეიძლება გაზარდოს ეფექტურობა მართლმსაჯულების ადმინისტრირების.

დადგენილია რამდენად წარმატებული შედეგები აქვს დავალებების ავტომატიზაციას. განხილვის ხანგრძლივობა ასევე შეიძლება გაუმჯობესდეს ინტერნეტის გამოყენებით მონაცემებისა და ინფორმაციის გაცვლის გასამარტივებლად სასამართლოსა და მხარეებს შორის.

მაგალითები

ავსტრია (ლინცის რაიონული სასამართლო) იუსტიციის სამინისტროს მიერ განვითარებული ელექტრონული სამართლებრივი კომუნიკაციით შესაძლებელია საქმეების ელექტრონული შენახვა, ასევე მონაცემების გაცვლა სასამართლოსა და მხარეებს შორის.

ფინეთი (ტურკის რაიონული სასამართლო) ელექტრონული სერვისი სამოქალაქო და სისხლის საქმეებზე საშუალებას იძლევა ინფორმაციისა და დოკუმენტების გაცვლის მხარეებსა და სისხლის სამართლებრივი მართლმსაჯულების შემადგებელ ნაწილებს შორის.

გაერთიანებული სამეფო ინგლისი და უელსი „ელექტრონული ფულადი მოთხოვნა“ მოქალაქეებსა და მეწარმეებს შესაძლებლობას აძლევს ელექტრონულად წამოადგინონ მოთხოვნა 150 000 ევროს ფარგლებში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-9 ხაზი (CEPEJ(2004)19)

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95)12 კრიმინალური მართლმსაჯულების მართვის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001)2 სასამართლოს საინფორმაციო სისტემის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001)3 სამართლებრივი მომსახურების ახალი ტექნოლოგიებით გაწვევის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003)14 საინფორმაციო სისტემების ერთობლივი მუშაობის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003)15 ელექტრონული დოკუმენტების არქივის შესახებ.

დროის მენეჯმენტის შემოწმება. ინდიკატორი 6. „თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება დროის მენეჯმენტის საშუალებად მართლმსაჯულების სისტემაში“ (CEPEJ(2005)12).

მ. ფაბრი. ფ. კონტინი (2000) მართლმსაჯულება და ტექნოლოგია ევროპაში. პააგა, ნიდერლანდები.

5. საქმეებით დატვირთვისა და სამუშაოთი დატვირთვის პოლიტიკა

სასამართლოს საქმეებით დატვირთვა და სამუშაოთი დატვირთვა იცვლება დროის განმავლობაში და ზედამხედველობა და მართვა უნდა გაეწიოს სასამართლოს ხელმძღვანელობის მიერ. ზედამხედველობა შეიძლება ემყარებოდეს მონაცემებს შეგროვებულს ავტომატური საქმეების მართვის სისტემით, ასევე უფრო მარტივ და

ტრადიციულ ქალაქებზე დამყარებულ სისტემას. საქმეებით დატვირთვის მართვა შეიძლება სხვადასხვა გზით რომელთა მიზანი არის სასამართლოს პროდუქტიულობის გაუმჯობესება ან შემცირება მოსამართლეებისა და სასამართლო პერსონალის სამუშაო დატვირთვის. პროგნოზირება, მართვა და შემცირება სამუშაო დატვირთვის ხელს უწყობს რეალური ვადების დადგენას და დაცვას.

5.1 სასამართლოების საქმეებით დატვირთვისა და სამუშაოთი დატვირთვის მოცულობის პროგნოზირება და ზედამხედველობა

პროგნოზირება და ზედამხედველობა სასამართლოების საქმეებით დატვირთვის ფუნდამენტური განმსაზღვრელებია სასამართლოს მიერ შესრულებული სამუშაოს მოცულობის და მჭიდროდ არის დაკავშირებული საშუალებების განაწილებასთან. ეს დავალებები შეიძლება შესრულდეს სხვადასხვა მეთოდით, როგორებიც არის საქმეებით დატვირთვის განსაზღვრა, კონფლიქტის გადაჭრის პროცესი, ისტორიული მონაცემები, დროის სპეციალური შესწავლა.

მაგალითები

ნიდერლანდები ხდება მოსამართლეების და სასამართლოს თანამშრომლების სამუშაო დატვირთვის დაანგარიშება საქმის გადასაწყვეტად საჭირო დროის მიხედვით. ეს ემყარება 48 კატეგორიის საქმეს სამოქალაქო, სისხლის, ადმინისტრაციული, საგადასახადო პროცესების გათვალისწინებით. რეგულარულად ხდება დადგენილი მოდელის გადახედვა დროის მართვის სწავლების მეშვეობით.

ესპანეთი (ბარსელონას მესამე კომერციული სასამართლო) მიეთითება საშუალო დრო, რომლის განმავლობაშიც მოსამართლე ვარაუდობს თითოეული სხვადასხვა ტიპის საქმის გადაწყვეტას. ეს ემყარება დროის შესწავლას.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95)12 კრიმინალური მართლმსაჯულების მართვის შესახებ. პ. ალბერსი, ი. ბორზოვა, ბ. გოტ-ფლემიში (2004) მართლმსაჯულების სისტემაში შეჩერებული საქმეების წინააღმდეგ საბრძოლველი პრაქტიკული გზა (CEPEJ(2004)5 (D1))

ჰ. ო. ლავსონი, ბ. ჯ. ლეტნი (1980) სამუშაო დატვირთვის დონისძიებები სასამართლოში. ვილიამსბურგი. სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

მაგალითები

სლოვენია ნოვა (გორიცას რაიონული სასამართლო) სასამართლოს გააჩნია სპეციალური პროგრამა ალტერნატიული გზა დავების გადაწყვეტის (ADR) სამოქალაქო საქმეებზე. მიზანი არის დავის გადაწყვეტა განხილვის უზრუნველყოფით სასამართლო პროცესის გარეშე. თუ ორივე მხარე თანახმაა, სასამართლო აწყობს პირველ მოსარიგებელ შეხვედრას 90 დღეში. პროცესი არის თავისუფალი ორივე

მხარისათვის. სპეციალურად მომზადებულ მედიატორებს აქვთ დავალება დაეხმარონ მხარეებს მიაღწიონ შეთანხმებას რაც გადაწყვიტავს დავას მოლაპარაკების ტექნიკის გამოყენებით.

ხორვატია (ვარაზდინის მუნიციპალური სასამართლო) სასამართლო იყო „ხორვატიის რესპუბლიკაში სასამართლოს ეფექტურობის“ პროექტის ნაწილი. პროექტით მიღებული იყო დასკვნა, რომ ეფექტურობას გაზრდის რამოდენიმე მოქმედება, მათ შორის იმ საქმეების ზრდა, რაზეც მხარეები მიაღწევენ შეთანხმებას. პროექტის შედეგები იყო დადებითი, 40%-ით გაიზარდა გადაწყვეტილი საქმეების რაოდენობა.

საქმის ადრე გადაწყვეტას აქვს ძლიერი გავლენა სამუშაო დატვირთვაზე, ეს ზრდის სასამართლოს შესაძლებლობას ჩაეტიონ ვადებში. ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭომ (CCJE) ხაზი გაუსვა ამ პრაქტიკის მნიშვნელობას. ისინი აღიარებენ საჭიროებას დავების ადრეული გადაწყვეტის და მოსამართლეების „აქტიურ და ნოვატორულ“ როლს. ევროპის სასამართლო სისტემის შეფასებაში (2006 წლის გამოცემა) ევროსაბჭოს ოცდაერთმა წევრმა ქვეყანამ მიიღო ასეთი ტიპის პროცედურა.

მაგალითები

ნიდერლანდები სამედიაციო პროგრამა ამარტივებს მორიგებას საქმის განხილვის დაწყებამდე (სამოქალაქო, საოჯახო და საგადასახადო საქმეებზე) და პროცესის განმავლობაში ხდება პროფესიონალი მედიატორების მიერ.

ნორვეგია (მიდჰორდლენდის რაიონული სასამართლო) მიზანი ნორვეგიის სასამართლო სამედიაციო პროგრამის არის შეთანხმების მიღწევა, რომ მხარეები შეთანხმდნენ მთავარ სასამართლო პროცესამდე. სასამართლო მედიატორი, რომელიც ხშირად არის მოსამართლე, მხარეებს უწევს დახმარებას მიაღწიონ შეთანხმებას. სასამართლო მედიატორი წარმატებულია საქმეების 70-80%-ის შემთხვევაში. თუ მხარეებს არ სურთ შეთანხმების მიღწევა, საქმე გადაეცემა სხვა მოსამართლეს შემდეგი განხილვისათვის. ვინაიდან სასამართლოს მედიატორს გააჩნია კონფიდენციალურობის ვალდებულება, მოსამართლეს საქმის აღების დროს არ ეცოდინება მედიატორის დეტალები. სასამართლომ, რომელიც მონაწილეობდა ამ პროცესში, აღმოაჩინა ბევრი დადებითი მხარე: საქმის განრიგის უფრო სწრაფად შედგენა და ცალკეული საქმისათვის ნაკლები დროის დათმობა. ეს იმიტომ რომ დროის ხარჯვა მთავარ სხდომაზე არის აცილებული, ასევე მოსამართლეს არ ჭირდება მთავარი გადაწყვეტილების წერილობით ჩამოყალიბება.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-8 და მე-9 ხაზი (CEPEJ(2004)19).

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (84)5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (86)12 ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (98)1 საოჯახო საქმეებზე მედიატორის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (99)19 სისხლის სამართლის საქმეებზე მედიატორის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001)⁹ ადმინისტრაციულ ხელისუფალსა და კერძო მხარეს შორის ალტერნატიული განხილვის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2002)¹⁰ სამოქალაქო საქმეებზე მედიაციის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (86)¹² ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის შესახებ.

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო (CCJE) რეკომენდაცია 6 (2004) სამართლიანი პროცესი ზომიერ დროში და მოსამართლეების როლი პროცესის დროს დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული გზების მხედველობაში მიღებისას.

ევროპის სასამართლო სისტემა. 2006 წლის გამოცემა. ევროსაბჭოს გამომცემლობა. გვ. 87.

დ. სტილმანი. (2000) საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი: ცენტრი სასამართლოების მართვის ახალ ათასწლეულში. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი.

ჰ. ვულფი. (1996) მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა: ფინალური ანგარიში. ლონდონი, ლორდ კანცლერის ოფისი.

5.3 საშუალებები სასამართლოში შენახული საქმეების შესამცირებლად

წესები გამოიყენება სააპელაციო საქმეებზე საშუალების ეფექტურობის წინასწარი შეფასების გარეშე. რეკომენდაცია (95)⁵ დაკავშირებული სააპელაციო სისტემასთან და სამოქალაქო პროცესთან და კომერციულ საქმეებთან, გამოყოფს რამოდენიმე კრიტერიუმს და მეთოდს საქმეების გამოსაყოფად, რომელიც განხილული უნდა იყოს მეორე ინსტანციის სასამართლოს მიერ იმ მიზნით რომ შემცირდეს მათი სამუშაო დატვირთვა.

მაგალითები

ნორვეგია (სააპელაციო სასამართლო) ეს სასამართლო გამორიცხავს ნაკლებად სერიოზულ საქმეებს წინასწარი მოსამზადებელი პროცესით რომელიც იმართბა სამი მოსამართლის მიერ. თუ სამივე შეთანხმდება რომ სააპელაციო საჩივარი არ იქნება წარმატებული, მათ შეუძლიათ არ დააკმაყოფილონ საჩივარი. ამ შემთხვევაში რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება არის საბოლოო. ეფექტური პროცესისათვის სამივე მოსამართლე ყოვეთვის მზად არის განიხილოს შემოსული საჩივარი. საქმეების უმეტესობა განიხილება ან განხილვაზე უარი ითქმება ორ-სამ დღეში.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95)⁵ სამოქალაქო და კომერციულ საქმეებზე სააპელაციო სისტემისა და პროცესის შესახებ.

5.4 დამკვიდრება და განვითარება ქმედითი ბრალდების სისტემის

ქმედითი ბრალდების სისტემის პრინციპი, ასევე „პოლიციის გაფრთხილება“ (არასოციალური ქცევის გამოსწორება) შეიძლება იყოს ეფექტური საშუალება

სასამართლოს გადატვირთვის თავიდან აცილების კრიმინალური კონტროლის ხელშეშლის გარეშე. რეკომენდაცია (87)18 ეხება შეჩერებულ საქმეებს, კრიმინალური მართლმსაჯულების ადმინისტრირებას სხვადასხვა საშუალებით მათ შორის პრიორიტეტების განსაზღვრით კრიმინალური პოლიტიკის საწარმოებლად. „ქმედითი პროკურატურის პრინციპი შეიძლება დამკვიდრდეს „ისტორიული განვითარებით და ნებართვით წვერი ქვეყნების მიერ“. ასევე რეკომენდაცია სთავაზობს წვერი ქვეყნებს სხვა საშუალებების გამოყენებას ამ მიზნის მისაღწევად.

მაგალითი

ამ ქვეყანაში ნახევარზე მეტი გამოძიების წინა პროცედურა ეჭვმიტანილობასთან დაკავშირებით არის შეწყვეტილი ქმედითი პროკურატურის პრინციპის წყალობით. ამ გზით ბრალმძებლებს გააჩნიათ „ეფექტი დანაშაულის შემცირებაზე ქმედითი არაბრალდების როლის ორმაგად ზრდასთან ერთად“. სასამართლო პროცესი გახდა გამონაკლისი და 50% პასუხისმგებლობაში მიცემული პირები არიან ფორმალურად პირობით.

შენიშვნები

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (87)18 სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების გამარტივების შესახებ.

დ. ობერვიტლერი. ს. ჰოფერი. (2005) „კრიმინალი და მართლმსაჯულება გერმანიაში. ანალიზები ტენდენციისა და კვლევის“ კრიმინოლოგიის ევროპული ჟურნალი 12(4): 465-508.

5.5 ერთი მოსამართლის მიერ კოლეგიის მაგივრად გადაწყვეტილების მიღების ზრდა

„კრიმინალური სასამართლოს კოლეგიური სტრუქტურასა“ და „სისტემატურ გამოყენებას პირველი ინსტანციის მოსამართლეების ინსტიტუტის“ გავლენა აქვს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიერ დადგენილ ზომიერ დროზე (CEPEJ(2006)15, 35, 40). სასამართლოს შესაძლებლობების გასაზრდელად ერთი მოსამართლის ინსტიტუტის გამოყენება კოლეგიის ნაცვლად არის მისაღები. ეს ცვლილება მოყვება სასამართლოს რეორგანიზაციას როგორც არის სხდომის ოთახები და პერსონალი.

მაგალითები

იტალია სამართლიანი სასამართლოს შექმნის პოლიტიკის ფარგლებში რომელსაც ადგილი ქონდა 1999 წელს, კანონმდებელმა გაზარდა ერთი მოსამართლის როლი სამოქალაქო საქმეებზე (სამი მოსამართლისაგან შემდგარი კოლეგია შეამცირა ერთ მოსამართლემდე). საერთო იურისდიქციის სასამართლო მიმდინარეობს ერთი მოსამართლის მიერ რამოდენიმე გამონაკლისის გარდა იმ საქმეებზე რომელზეც კანონმდებლობა მოითხოვს კოლეგიურ განხილვას.

შენიშვნები

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (86)12 ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის შესახებ.
ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95)5 დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული გზების შესახებ.
ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული
აღამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე
(CEPEJ(2006)15)

მ. ფაბრი, პ. ლანგბროეკი, პ. პაულიატი (2003) მართლმსაჯულების ადმინისტრირება
ევროპაში ხარისხის სტანდარტების განვითარებასთან ერთად. ბოლონია, იტალია: ლო
სკარაბეო.

5.6 მოქნილი საქმეების განაწილების სისტემა

საქმეების განაწილება ერთ ერთი მთავარია საქმეების მართვის დროს და გავლენა
აქვს პროცესის ხანგრძლივობაზე. საქმეების განაწილების მოქნილი სისტემის შექმნა
დაეხმარება სასამართლოს საქმეებით დატვირთვის ცვლილებების ადაპტაციაში. ამ
მხრივ შეიძლება გამოყენებული იყოს მოსამართლის „სამუშაო ძალა“ და „მართვის
შემადგენლობა“. იმ ქვეყნებში სადაც საქმეების განაწილება ცალკეულ მოსამართლეზე
უნდა ემყარებოდეს დაწინაურების წესს (ნიჭიერი მოსამართლის პრინციპი)
შესაძლებელია ამ სისტემის შექმნა საქმეებით ან მძიმე საქმეებით დატვირთვის
შესაცვლელად. შესაძლებელია უფრო მოსახერხებელი გახდეს წესები ტერიტორიული
იურისდიქციის, ასევე საგანი და ღირებულების კრიტერიუმი საქმეების განაწილებაში
უფრო მეტი ეფექტის მისაღებად და საქმეებით დატვირთვაში მოულოდნელი
ცვლილებებისას. ამ სისტემას შეუძლია ასევე დაეხმაროს მოსამართლეების
გადასვლის გამო საქმეების უმიზეზო შეჩერების თავიდან აცილებას (CEPEJ(2006)15, გვ.
30).

მაგალითები

მოსამართლეები მოქმედებენ სასამართლოს ხელმძღვანელის დავალებების მიხედვით
(ძირითადად სასამართლოში ერთეულების ხელმძღვანელების დავალების მიხედვით) ან
სააპელაციო სასამართლოს ხელმძღვანელს დროებით შეუძლია შეცვალოს კოლეგები
ავადმყოფობის შემთხვევაში, ყოველწლიური შევსებების შემთხვევაში, სასწავლო
კურსის და ასევე იმ შემთხვევაში რომ გააძლიეროს პერსონალის შესაძლებლობები
იმისათვის, რომ უზრუნველყოს საქმის გადაწყვეტა საჭირო დროს (მუხლი 3-1
მოსამართლეთა კონფერენციის აქტის). იგივე შეიძლება ითქვას სასამართლოს
აპარატზე.

გაერთიანებული სამეფო ინგლისი უელსი მოსამართლეები დანიშნული უმაღლესი
სასამართლოს მიერ არიან ძირითადად საერთო სპეციალიზაციის. სასამართლოში
არსებობს ერთეულები სადაც საჭიროა გამოცდილება სისხლის, კომერციულ და
საოჯახო სფეროებში. ამ სფეროებში მოსამართლეები მიეკუთვნებიან ამ კონკრეტულ
სფეროს. ვინაიდან ყველა პროცესის შეფასება ხდება სფეროების მიხედვით,
მოსამართლეებს შეუძლიათ სწავლების გავლა ახალი გამოცდილებისათვის და ახალი
სპეციალიზაციისათვის.

ნიდერლანდები ჩამოყალიბებულია მოძრავი ერთეულები იმისათვის, რომ რაიონულ სასამართლოში თავიდან აიცილოს დაგროვილი საქმეები. არსებობს მცირე ცენტრალიზებული ერთეულები მოსამართლეების და პერსონალის, ვინც უწევს დახმარებას სასამართლოს დაგროვილი საქმეების შემცირებაში.

შედეგი (ჰუდინგის რაიონული სასამართლო) სასამართლო დაყოფილია ერთეულებად 2-3 მოსამართლის შემადგენლობით. თითოეულ ერთეულში მოსამართლეებს შეუძლიათ გადაანაწილონ საერთო საქმე მაშინ როდესაც ერთი მოსამართლე განიხილავს დიდ სამოქალაქო საქმეს, სხვებმა განიხილონ უფრო მარტივი საქმეები.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ.
ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-TF-DEL (სამუშაო ჯგუფი სასამართლო პროცესის ვადების შესახებ) წევრების მიერ.

CEPEJ-ის სამოქმედო პროგრამის მე-13 ხაზი (CEPEJ(2004)19).

ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე (CEPEJ(2006)15)

პ. ალბერსი, ი. ბორხოვა, ბ. გოტ-ფლემიში (2004) პრაქტიკული გზა მართლმსაჯულების სისტემაში შეჩერებული საქმეების წინააღმდეგ საბრძოლველად (CEPEJ(2004)5) (D1)

რ. ბანაკერი, ჯ. ფლუდი (2005) საქმეების შიდა განაწილება ინგლისში. ფ. ალვესი (2006) სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში დამყარებული ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე. სტრასბურგი (CEPEJ)

ლენგბროეკი, მ. ფაბრი შიდა საქმეების განაწილება. ხუთი ევროპული ქვეყნის სასამართლოს წესებისა და პრაქტიკის შედარებითი შესწავლით მიღებული მონაცემების ანგარიში. უტრეხტის უნივერსიტეტი: 63-134.

ლენგბროეკი, მ. ფაბრი (2006) სწორი მოსამართლე თითოეული საქმისათვის.

5.7 სასამართლოს პერსონალის მიერ მიღებული დავალების შესრულება

სასამართლოს პერსონალს შეიძლება გააჩნდეს კომპეტენცია გადაწყვიტოს საქმეები მოსამართლის მონაწილეობის გარეშე ან შეზღუდულად მოსამართლის ზედამხედველობით. სპეციალური ვადები შეიძლება იყოს ასეთი საქმეებისათვის. შეიძლება იყოს სხვადასხვა დავალება შერჩეულ სამოქალაქო და სისხლის საქმეებზე. ეს არის ევროსაბჭოს წევრ 16 ქვეყანაში.

მაგალითები

ავსტრია (ლინზის რაიონული სასამართლო) სასამართლო ოფიცრები მუშაობენ სხვადასხვა სფეროში როგორც არის მემკვიდრეობის საქმეები, გადახდისუუნარობის საქმეები, მიწის რეგისტრაცია.

აზერბაიჯანი (ადგილობრივი ეკონომიკური სასამართლო) თითქმის იურიდიული დავალებები ნაწილდება სასამართლოს პერსონალს შორის სპეციალურ სამართლებრივ სფეროებში როგორც არის მემკვიდრეობა, გადახდისუუნარობა, მიწის რეგისტრაცია.

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებული CEPEJ-ის პილოტი სასამართლოების ქსელის მიერ. ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (86) 12

5.8 შეზღუდვა არასასამართლო საქმიანობის მოსამართლეების და სასამართლოს მიერ

სასამართლოს საქმეების განხორციელებით, რომლის მიზანია დავების გადაწყვეტა, ხორციელდება მართლმსაჯულება. სხვა საქმიანობები უკავშირდება სხვა დაწესებულებებს. მოსამართლეებმა უნდა აიცილონ ყველა სხვა საქმიანობა რომელიც არ უკავშირდება სასამართლოს ვინაიდან ამას შეუძლია შეურაცხყოფა მიაყენოს წარმოდგენას მიუკერძოებლობის. ეს დრო მოსამართლეების მიერ დათმობილი სხვადასხვა საქმიანობაზე ერთ ერთი მიზეზია დაგროვილი საქმეების (CEPEJ(2006)15, 32).

მაგალითები

დანია 2001 წლის მეორე სამუშაოს საჯარო ანგარიშში აღნიშნულია, რომ მოსამართლეებს გააჩნიათ დაახლოებით 11000-88000 ევრო დამატებითი შემოსავალი (დამოკიდებულია სასამართლოზე), უმეტესობა არის არბიტრაჟიდან. კვლევა დამყარებული იყო ისეთ მოსამართლეებზე ვისაც არ გააჩნდა საჭირო დრო სასამართლოს სამუშაოსათვის (რაც განსაზღვრული იყო სასამართლოს ხელმძღვანელის მიერ) ან კონფლიქტი იყო მიუკერძოებლობაში. ამის საფუძველზე, 2001 წლის ნოემბერში სასამართლოების ხელმძღვანელების საბჭომ მოითხოვა ასეთი საქმიანობის შეზღუდვა.

ხორვატია გადაწყვეტილების მიღება არასადაო საქმეებზე, როგორც არის ანდერძი, გადახდისუუნარობა, სასამართლოსაგან გადაეცა ნოტარიატს. რამოდენიმე იძულების ღონისძიება გამოეყო მოსამართლეებს მოსამართლეების როლის გადახედვით, სასამართლოს საქმიანობის გათვალისწინებით, გადაეცა სასამართლოს მოხელეებს. საქმიანობა, რომელსაც მოსამართლეები ახორციელებდნენ მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებით (ვადის გამოყოფა მიწის რეგისტრაციის დროს) გადაეცა კვალიფიციურ რეგისტრატორებს.

საფრანგეთი 2003 წლის 2 ივლისის კანონის მიხედვით სამართლის გამარტივების შესახებ და 2006 წლის 7 ივნისის მთავრობის დეკრეტის მიხედვით რეორგანიზებული იყო სხვადასხვა ადმინისტრაციული კომისია და გამოიყო მაგისტრატი რამოდენიმე მათგანში.

უნგრეთი როგორც სასამართლო რეფორმის შედეგი, არ არის ნებადართული სხვა პროფესიული ანაზღაურებადი ფუნქციების განხორციელება (მაგალითად არბიტრაჟი) ეს განსაზღვრულია 1997 წლის LXII კანონით.

ნიდერლანდები მოსამართლეები ვალდებული არიან ანგარიში წარმოადგინონ სასამართლოს გარეთ ინტერესებზე საჯარო რეგისტრატორთან (www.rechtspraak.nl)

შენიშვნები

ინფორმაცია მოწოდებულია CEPEJ-TF-DEL (სამუშაო ჯგუფი სასამართლო პროცესის ვადების შესახებ) წევრების მიერ.

მართლმსაჯულების სისტემაში შეჩერებული საქმეების წინააღმდეგ საბრძოლველი პრაქტიკული გზები (CEPEJ(2004)5) (D1) (იხილეთ მესამე დანართში-მთავარი დასკვნა) ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95)12 სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მართვის შესახებ.

ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე (CEPEJ(2006)15)

ჯ. ვიტრუპი, პ. სორენსენი (2003) ხარისხი და მართლმსაჯულება დანიაში. მ. ფაბრი, პ. ლანგბროეკი, კ. პაულიატი. მართლმსაჯულების ადმინისტრირება ევროპაში: სტანდარტის ხარისხის გაუმჯობესებასთან ერთად. ბოლონია. გვ. 131-132.

დანართი I

ტერმინების განმარტება

ეს განმარტებითი ლექსიკონი დაეხმარება სხვადასხვა საკითხის საერთო მნიშვნელობების გააზრებაში რომელიც გამოყენებულია ჩანაწერებში. ლექსიკონი რამდენადაც შესაძლებელია ცდილობს გამოიყენოს განსაზღვრებები, რომლებიც უკვე გამოყენებულია CEPEJ-ის ანგარიშში „ევროპის სასამართლო სისტემა გამოცემა 2006“.

დაგროვილი საქმეები-საქმეების რიცხვი, რომლებმაც გადააჭარბეს „ნებადართულ ხანგრძლივობას“ (იხილეთ ასევე გვერდი 75 „ევროპის სასამართლო სისტემა გამოცემა 2006“). ეს ტერმინი ხშირად გამოიყენება როგორც სინონიმი შეჩერებული საქმეების და ეს შეიძლება იყოს სრულიად ორაზროვანი. ვადების დადგენა შესაძლებელს ხდის უფრო მეტი ზუსტი განმარტების მიღებას დაგროვილი საქმეების შესახებ, ასევე საქმეების რიცხვის ან პროცენტის შესახებ, რომელიც არ არის გადაწყვეტილი დადგენილ ვადში (ან დროის სტანდარტი).

საქმეებით დატვირთვა-ეს არის რაოდენობა იმ საქმეების, რომელიც სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს დროის პერიოდში. ეს განისაზღვრება რაოდენობით დაგროვილი საქმეების და განსაზღვრული დროის პერიოდში შემოსული საქმეების შეჯამებით.

სასამართლო-უწყება შექმნილი კანონის საფუძველზე ორგანიზებული იმისათვის, რომ გამოიტანოს გადაწყვეტილება სპეციალური ტიპის საქმეებზე სპეციალური

ადმინისტრაციული სტრუქტურით, სადაც ერთი ან რამოდენიმე მოსამართლე არის დროებითი ან მუდმივი საფუძველით (გვ. 204 „ევროპის სასამართლო სისტემა“).

მოსამართლე-დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი პირი, რომელსაც გადაწყვეტილება გამოაქვს საქმეზე სასამართლოში სამართლის საფუძველზე და მიყვება ორგანიზებულ პროცედურას, იღებს გადაწყვეტილებას თავისი იურისდიქციის ფარგლებში.

ადოკატი-კვალიფიციური და ავტორიზებული პირი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად რომელიც შუამდგომლობს და მოქმედებს თავისი კლიენტის სასარგებლოდ, ეწევა სამართლის პრაქტიკას, წარსდგება სასამართლოს წინაშე, ან რჩევას აძლევს და წარმოადგენს კლიენტს სამართლებრივ საკითხებზე (რეკომენდაცია R (2000)21).

მედიაცია-დავის გადაწყვეტის პროცესი, მხარეების მოლაპარაკება ხდება იმისათვის რომ მიღწეული იყოს შეთანხმება ერთი ან მეტი მედიატორის დახმარებით (რეკომენდაცია R (2002)10).

გადაუწყვეტელი საქმეები ეს არის რიცხვი იმ საქმეების, რომლებიც კიდევ არის სასამართლოში დროის პერიოდში. ეს შეიძლება გამოიხატოს რიცხვებით (გადაუწყვეტელი საქმეები პირველი იანვრისათვის) ან პროცენტებში (სამ წელზე მეტი დროით გადაუწყვეტელი საქმეების პროცენტი).

პოლიტიკა-მოქმედების პრინციპები მიღებული ორგანიზაციის მიერ, მოქმედებები ან ინიციატივები არჩეული ხელისუფალის მიერ არსებული პრობლემის მისამართით პრობლემასთან დაკავშირებით.

პრაქტიკა-პრაქტიკული მოქმედებები მიღებული ორგანიზატორი მოთამაშეების მიერ.

საჯარო ბრალდება-საჯარო ხელისუფალი, რომელიც იცავს საზოგადოების ინტერესებს და საჯარო ინტერესებს, უზრუნველყოფს სამართლის გამოყენებას, სადაც სამართლის დარღვევა ითვალისწინებს სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას, მხედველობაში იღებს ინდივიდუალურ ინტერესებს და აუცილებელ ეფექტურობას კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემის (რეკომენდაცია R (2000)19).

ვადები-დროის პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც მოქმედებას აქვს ადგილი ან უნდა ჰქონდეს ადგილი. ვადები არის მიზანი, რომელიც უნდა გამოიყენებოდეს როგორც შიდა ორგანიზაციული მნიშვნელობით, იმისათვის რომ მოხდეს სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობის დაცვა.

დროის შეზღუდვა-შეზღუდული დრო, რომლის განმავლობაშიც რაიმე უნდა შესრულდეს. სასამართლო პროცესის დროს, ეს ტერმინი ძირითადად აღნიშნავს საპროცესო კანონით დადგენილ შეზღუდვებს. შეზღუდვები შეიძლება იყოს სავალდებულო ან მნიშვნელოვანი სპეციალური პროცესისათვის (ამკრძალავი სპეციალური დროის შემდეგ ჩვენების წარმოდგენის) ან მარტივი მითითება პასუხისმგებლობის გარეშე (მოსამართლემ უნდა დაწეროს წინადადება ერთ კვირაში

მაგრამ არაფერი მოხდება თუ არ შესრულდება). ამის საპირისპიროდ ვადები არ უნდა იყოს საპროცესო კოდექსში. ეს არის შიდა ორგანიზაციული მიზანი პასუხისმგებლობით ამ დონეზე.

დროის სტანდარტი-დრო საჭირო დავალების შესასრულებლად. დრო საშუალებას აძლევს შესრულებული დავალების სტანდარტულ სისტემაში გადატანის. ეს შეიძლება გამოიხატოს როგორც ნებადართული სტანდარტული დრო ან ალტერნატიული, როდესაც გამოხატულია სტანდარტულ საათებში, როგორც მიღწეული შედეგი. ორგანიზაციული პერსპექტივიდან დროის სტანდარტი არის უფრო მკაცრი და ფოკუსირებული ცალკეულ მოქმედებებზე ვიდრე ვადებზე. ეს ფართოდ მიღებულია ანგლო-საქსურ ლიტერატურაში იგივე მნიშვნელობით, რითაც ვადები. შესაძლებელია ვადების და დროის სტანდარტის სინონიმებად გამოყენება.

სამუშაო დატვირთვა შეიძლება განისაზღვროს, როგორც მთლიანი სამუშაოს რაოდენობა რომელიც არის სასამართლოში, მაშინ როდესაც საქმეებით დატვირთვა განსაზღვრავს საქმეების რაოდენობას სასამართლოში.

დანართი II

შემაჯამებელი ანგარიში ევროსაბჭოს რეკომენდაციების, რომელიც უკავშირდება ვადების მართვას და პროცესის ხანგრძლივობას

ევროსაბჭოს რეკომენდაციები დაკავშირებული მართლმსაჯულების გაუმჯობესებასთან წარმოადგენს რჩევების შეთავაზებას მართლმსაჯულების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით. ეს მოხსენებულია ჩანაწერებში როგორც რეკომენდაცია.

ეს დანართი აჯამებს შესწავლის შედეგებს. რეკომენდაციები, რომლებიც ხელმისაწვდომია CEPEJ –ის ვებ. გვერდზე (<http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/cepej/>) კლასიფიცირებულია ოთხ ჯგუფად:

1. პროცედურული საკითხები სამოქალაქო მართლმსაჯულებაზე.
2. პროცედურული საკითხები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაზე.
3. სამუშაო დატვირთვის შემცირება.
4. თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება.

ეს დოკუმენტი არ ცვლის ორიგინალ ტექსტს რეკომენდაციების, მაგრამ სთავაზობს შემაჯამებელ აღწერას რეკომენდაციის რაც მიიჩნევა სასარგებლოდ ამ ჩანაწრის მიზნებისათვის.

1. პროცედურული საკითხები სამოქალაქო მართლმსაჯულებაში

ევროსაბჭოს რეკომენდაციები უკავშირდება „ახალ“ პრინციპებს სამოქალაქო პროცესის, მართლმსაჯულების ფუნქციონირების გასაუმჯობესებლად (რეკომენდაცია R (84)5). სხვა ღონისძიებები დაკავშირებული სამუშაოს შემცირებასთან (რეკომენდაცია R (86)12) და სააპელაციო სისტემის გაუმჯობესებასთან (რეკომენდაცია R (95)5) განიხილება ნაწილში რომელიც უკავშირდება სამუშაო დატვირთვის შემცირებას.

რეკომენდაცია R (84)5 სამოქალაქო პროცესის პრინციპებზე, რომლის მიზანია გააუმჯობესოს მართლმსაჯულების ფუნქციონირება

ეს რეკომენდაცია აფუძნებს კრიტერიუმს მართლმსაჯულების უფრო მოსახერხებელი და სწრაფი სასამართლო პროცესით გაუმჯობესების რაც შეიძლება გამოყენებული იყოს სწორად ან არასწორად, რაც იქნება მიზეზი საქმეების დაგროვების, ასევე, სასამართლოს აქტიურ როლს საქმეების მართვაში. ყურადღება არის გამახვილებული პროცედურებზე, მხარეების მიერ მათ მოსახერხებლად გამოყენებაზე, შეჩერებებზე, დაკავშირებულზე მოწმეებთან და მხარეებთან. მიზნის მიღწევა შეიძლება სამი გზით. ერთი მხრივ, ადვოკატების არეული სტრატეგიის და შეთანხმებული ქცევისათვის, მხარეების და მოწმეებისათვის პასუხისმგებლობით. მეორე მხრივ რეკომენდაცია თავაზობს უფრო ინტენსიურ გამოყენებას „თანამედროვე ტექნოლოგიების“ ჩვენების მისაღებად. მოსამართლეებს და სასამართლოს უნდა გააჩნდეს უფრო აქტიური როლი საქმეების მართვაში.

უფრო დეტალურად, რეკომენდაციები თავაზობენ რამოდენიმე პროცედურულ სახელმძღვანელოს, მათ შორის:

ტიპური პროცედურის ჩამოყალიბება, რომელიც დაფუძნებული იქნება „არაუმეტეს ორი მოსმენაზე, პირველი შეიძლება იყოს მოსამზადებელი სხდომა და მეორე მტკიცებულებების მისაღებად, არგუმენტების მოსასმენად, თუ შესაძლებელია გადაწყვეტილების მისაღებად“.

სანქციების გამოყენების საჭიროება

მხარის მიმართ, არ ასრულებს პროცედურულ ნაბიჯს შეზღუდულ დროში რომელიც დადგენილია კანონით ან სასამართლოს მიერ,

მოწმის მიმართ არასწორი ქცევისა და პროცესზე დაუსწრებლობის შემთხვევაში,

ექსპერტის მიმართ, რომელიც დანიშნულია სასამართლოს მიერ და არ წარმოადგენს ანგარიშს ან დაგვიანებით წარმოადგენს ანგარიშს არასაპატიო მიზეზით.

სასამართლოსთვის ახალი უფლებამოსილების მინიჭება პროცესის სწრაფი განვითარებისათვის:

საქმის გადაწყვეტა შემოკლებული გზით და ჯარიმის დადგენა იმ მხარისათვის, რომელიც ნათლად ხელს უშლის პროცესს.

იმ მხარის დაჯარიმება, რომელიც ხელს უშლის სამართლიანობის მოვალეობის შესრულებას პროცესზე თავისი ქცევით და მიზანი არის პროცესის შეჩერება.

სასამართლოებმა უნდა ითამაშონ აქტიური როლი პროცესის სწრაფი განვითარების უზრუნველყოფაში, მხარეებს მიუთითონ ნათლად, რაც არის საჭირო, მხარეებს მიუთითონ წარმომადგენლობის უზრუნველყოფა, წინ დააყენონ სამართლის უზენაესობის საკითხი, გამოიძახონ მოწმეები, გააკონტროლონ ჩვენების მიღება, გამორიცხოინ ის მოწმეები ვისი შესაძლო ჩვენება შეუფერებელია საქმისათვის ან მათი რიცხვი არის დიდი.

სხვა საკითხები განხილული ამ რეკომენდაციაში არის შეზღუდვები ჩვენების მიღებაზე, შეთავაზება მოკლე გადაწყვეტილების დაწერაზე და თანამედროვე ტექნიკის გამოყენებაზე ჩვენების მიღების გამარტივებისათვის.

2. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების პროცედურული საკითხები

სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების პროცედურული საკითხების მხედველობაში მიღებით, ევროსაბჭოს რეკომენდაციები რჩევას იძლევა გამარტივდეს პროცედურები და ჩამოყალიბდეს უფრო კეთილგონიერი მოქმედებები (რეკომენდაცია (87)18). სხვა გზით

რომ გაუმჯობესდეს სისხლის სამართლებრივი მართლმსაჯულების მიზნების მართვა, მიზანშეწონილად მიიჩნევა კრიმინალური მართლმსაჯულების ორგანიზაციების უკეთესი კოორდინაციისათვის თანამედროვე ტექნოლოგიის გამოყენება (რეკომენდაცია (95)12).

რეკომენდაცია R(87) 18 კრიმინალური მართლმსაჯულების გამარტივებასთან დაკავშირებით

ეს რეკომენდაცია ეხება შეჩერებული საქმეების ადმინისტრირებას კრიმინალურ მართლმსაჯულებაში კრიმინალური პოლიტიკის ძირითადი პრიორიტეტების ნათლად განსაზღვრით. უნდა იყოს შემოღებული პროკურატურის სისტემის თავისუფალი მოქმედების პრინციპი ან მისი გამოყენება უნდა გაგრძელდეს წვერი ქვეყნების ისტორიული კონსტიტუციური განვითარების ფარგლებში, სხვა შემთხვევაში ასეთივე მიზნების მქონე ღონისძიებები უნდა იყოს შემოღებული.

სახელმწიფოები ისტორიული განვითარების და კონსტიტუციის გათვალისწინებით, გამოიყენებენ პრინციპს სავალდებულო ბრალდების, რაც განაპირობებს განსხვავებული საშუალებების გამოყენებას, მაგრამ გააჩნია იგივე მიზანი. რეკომენდაციის მოთხოვნაა განსაზღვრა იმ საქმეების რიცხვის, სადაც პროკურატურის ინიციატივა არის მთავარი, ასევე მოსამართლებისათვის იმის შესაძლებლობა, რომ შეარჩიონ საპროცესო მიდგომა საქმეებში განსაზღვრული პირობების მიხედვით და პროკურატურის სისტემას გააჩნდეს თავისუფალი მოქმედების პრინციპი.

სხვა წინადადებები უკავშირდება სამართალდარღვევების დეკრიმინალიზაციას, განსაკუთრებით საგზაო მოძრაობის სფეროში, საგადასახადო და საბაჟო სამართალში, იმ პირობით რომ ისინი არიან მეორეხარისხოვანი და ისეთ საქმეებზე, სადაც წერილობითი პროცედურების გამოყენება არ არის აუცილებელი მოსამართლის მიერ გაწეული მომსახურებისათვის. ნებისმიერ შემთხვევაში ასეთი პროცედურა არ არღვევს უფლებას ეჭვმიტანილის თავისი საქმე წარადგინოს სასამართლოს წინაშე.

სასამართლოს მიერ საქმის გადაწყვეტა გამარტივებული პროცედურებით ნაკლებად მნიშვნელოვანი საქმეებისათვის და ჩვეულებრივი სასამართლო პროცედურების გამარტივება ყველა საფეხურზე არის სხვა საშუალებები რაც შეიძლება განიხილებოდეს. თითოეული მოქმედებისათვის არის ჩანაწერები. კრიმინალური მართლმსაჯულების შესახებ რეკომენდაციები ფოკუსირებულია ძირითადად პროცედურებზე. ეს არ ითვალისწინებს მართვის ტექნიკის გამოყენებას როგორც რეკომენდაცია R(95)12 და არც ვადებს. ბევრი შემთავაზება იქნება სასარგებლო მართლმსაჯულების გასაუმჯობესებლად.

რეკომენდაცია R (95) 12 კრიმინალური მართლმსაჯულების ადმინისტრირების შესახებ

ამ რეკომენდაციის მიზანი არის სტრატეგიისა და ტექნიკის მართვის პრინციპების გამოყენების სწავლება, რომ გაუმჯობესდეს კრიმინალური მართლმსაჯულება. მთავარი არის ორი მხარე. პირველი არის სამუშაო დატვირთვასთან დაკავშირებული მიზნების დადგენა, ფინანსებთან, ინფრასტრუქტურასთან, ადამიანურ რესურსებთან, კომუნიკაციასთან, რასაც კრიმინალური მართლმსაჯულების თითოეული ორგანო უნდა აკმაყოფილებდეს. მეორე, ძლიერი კოორდინაცია კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემაში, შერეული და საკოორდინაციო მიზნების ჩამოყალიბება. ეს რეკომენდაცია

აჩვენებს ახალ მიდგომებს. კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემის შედეგი დამოკიდებულია რამოდენიმე დამოუკიდებელი ორგანიზაციის ურთიერთდამოკიდებულებაზე და მართვის ტექნიკას შეუძლია გავლენა გაახდეს ამაზე. ეს ხაზს უსვამს ცვლილებას სხვა რეკომენდაციების გათვალისწინებით რომელიც უკავშირდება პროცედურულ წესებს.

რეკომენდაცია ფოკუსირებულია მიზნებზე და მართვის საშუალებებზე, რაც განაპირობებს განვითარებას. სთავაზობს განვითარებულ პროცედურებს სამუშაო დატვირთვის ზედამხედველობისათვის, რომ აამაღლოს კრიმინალური მართლმსაჯულების ორგანიზაციების ფუნქციონირება, აამაღლოს მათი ეფექტურობა. შიდა და გარე კონსულტანტების დახმარება გაადვილებს ამ ფუნქციების განხორციელებას.

რეკომენდაცია ზედამხედველობის პროცედურებმა უნდა განაპირობონ კრიმინალური მართლმსაჯულების ორგანოების ფუნქციონირების ზრდა. რეკომენდაციის მიხედვით, საქმეების მიმართ მიდგომა უნდა იყოს განსხვავებული. სამუშაო დატვირთვის ეფექტური მართვის საზომი და ასევე განსხვავებული მიდგომა სხვადასხვა კატეგორიის საქმეებზე უნდა განისაზღვროს. ეს უნდა განვითარდეს თანამშრომლობით სასამართლო და სხვა პერსონალს შორის. უნდა განხორციელდეს მხარდაჭერა ამ ორგანოებისათვის სტანდარტის შესანარჩუნებლად. ეს სტანდარტი უნდა ითვალისწინებდეს პროცესის დროს და ვადებს.

რეკომენდაცია გულისხმობს, რომ მოსამართლეები და პროკურორები თავისუფალი უნდა იყვნენ იმ საკითხებისგან, რასაც ახორციელებენ სხვა ორგანოები და ხაზს უსვამს მართვის ინფრასტრუქტურის შესაძლებლობას მოახდინოს გრძელვადიანი დაგეგმვა და რესურსების უკეთ მართვა.

ადამიანური რესურსები და ინფორმაცია და კომუნიკაცია არის ორი მიმართულება რაც რეკომენდაციით უკავშირდება დროის მართვას. მართვის პრინციპების სტრატეგიისა და ტექნიკის შემოტანამ მხედველობაში უნდა მიიღოს კულტურა და პირობები, დაკავშირებული სასამართლო გარემოსთან, მიღებული უნდა იყოს დამაჯერებლად.

3. სამუშაო დატვირთვის შემცირება

რეკომენდაციების მესამე ჯგუფი გულისხმობს სხვადასხვა მიმართულებებს და სტრატეგიებს სასამართლოს სამუშაო დატვირთვის კონტროლისათვის (ან შემცირებისათვის).

რეკომენდაცია (86) 12 ეხება სასამართლოში ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის პრევენციის და შემცირების საშუალებებს და სასარგებლო სტრატეგიას დავის სწრაფად განხილვისათვის. რეკომენდაცია (95) 5 გულისხმობს სააპელაციო სასამართლოების სამუშაო დატვირთვის შემცირებას. რეკომენდაცია (2001) 9-ს საგანს წარმოადგენს ადმინისტრაციულ ხელისუფალსა და კერძო მხარეს შორის დავის გადაწყვეტა სპეციალური ადმინისტრაციული მართლმსაჯულებით.

სხვა რეკომენდაციები წარმოადგენენ საოჯახო საქმეებზე მედიაციის პროგრამების განვითარების შეთავაზებას.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (86) 12 დაკავშირებული სასამართლოს ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის პრევენციის და შეზღუდვის საშუალებებთან.

ეს რეკომენდაცია ეხება ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის საკითხს და სასამართლოში არსებული საქმეების რაოდენობას.

რეკომენდაცია მიიჩნევს რომ სადაც შესაძლებელია დავები უნდა გადაწყდეს მორიგებით, სასამართლო სისტემის გარეთ ან სასამართლო წარმოების დაწყებამდე ან მისი მიმდინარეობის დროს. განიხილავს საშუალებას როგორც არის „მორიგების პროცედურა დავის გადაწყვეტისათვის, როგორც გზა სასამართლო წარმოების გარეშე“ ან „მოსამართლისათვის დავის გადაწყვეტისათვის გზების მოძებნის უფლებამოსილების მინიჭებას“. ასევე შეიძლება ადვოკატების ჩარევა. მორიგების უზრუნველყოფა უნდა გახდეს ეთიკური მოვალეობა.

მეორე სტრატეგია სამუშაო დატვირთვის შესამცირებლად არის „სპეციალური უწყებების შექმნა სასამართლო სისტემის გარედან, რომლებსაც ექნებათ შესაძლებლობა გადაჭრან მხარეების დავა მცირე მოთხოვნებთან დაკავშირებით და სამართლის სპეციალურ სფეროებში“, გახადონ „მედიაცია უფრო ადვილი, ეფექტური, როგორც შემცველი საშუალება სასამართლო წარმოების“.

მესამე სტრატეგია თავაზობს სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილი საქმეების რიცხვის გაუმჯობესებას სასამართლოების მიერ „მოსამართლეებისათვის მინდობილი არასამართლებრივი საკითხების შემცირებით და ამ დავალებების სხვა პირებისათვის მინდობით“ და „განზოგადებული პროცესით ერთი მოსამართლის მონაწილეობით პირველ ინსტანციაში ყველა შემთხვევაზე“.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (95)5 სააპელაციო სისტემისა და სამოქალაქო და კომერციული საქმეების შესახებ.

რეკომენდაცია არ აღიარებს პრინციპს, რომ შესაძლებელია უფრო დაბალი ინსტანციის სასამართლოს (პირველი სასამართლო) მიერ მიღებული ყველა გადაწყვეტილება იყოს საგანი უფრო მაღალი ინსტანციის სასამართლოს მიერ კონტროლის (მეორე სასამართლო), მაგრამ არსებობს გამონაკლისი.

რეკომენდაცია განსაზღვრავს კრიტერიუმს იმ საქმეების გამოსარკვევად, რომელიც შეიძლება იყოს საგანი მეორე სასამართლოს მიერ განხილვის. გამონაკლისები არის გათავლისწინებული კანონით და უნდა შეესაბამებოდეს მართლმსაჯულების ძირითად პრინციპებს.

სპეციალური კატეგორიის საქმეები, როგორც არის მცირე მოთხოვნები, მოკლებული არიან სააპელაციო წესით გასაჩივრების უფლებას. სხვა საშუალებები არის ვადის გაგრძელება, „აპელაციის უფლება არსებით საქმეებზე“ და „სპეციალური დროის შეზღუდვის დადგენა აპელაციის უფლების გამოყენებაზე“.

რეკომენდაციით განსაზღვრული სხვა სტრატეგია არის „სააპელაციო სისტემის ბოროტად გამოყენების პრევენცია“ ისეთი საშუალებით, როგორც არის „ადრეულ საფეხურზე აპელანტის ვალდებულება წარმოადგინოს დასაბუთებული საფუძველი აპელაციის“ ან „ნება დაერთოს სააპელაციო სასამართლოს უარი თქვას დაუსაბუთებელ სააპელაციო საჩივარზე გამარტივებული გზით“. შეიძლება სანქციის გამოყენება „თუ არასაჭირო საქმის შეჩერება გამოწვეულია მხარის გამო“.

შემოთავაზებულ საშუალებას, სააპელაციო პროცესის გასაუმჯობესებლად ასევე წაროდგენს მოსამართლეების რიცხვის შემცირება (კოლეგიიდან ერთ მოსამართლედ), სპეციალური საქმეების რაოდენობის გათვალისწინება, როგორც არის „სააპელაციო საჩივრის მიღება, პროცესის მიმდინარეობის დროს არსებული საჩივრები, მცირე საქმეები, საოჯახო საქმეები, ძნელად გადასაწყვეტი საქმეები“.

რეკომენდაცია ასევე თავაზობს სამ საშუალებას ვადებთან დაკავშირებით: დროს შეზღუდვის ზემოქმედებას, მოსამართლეების აქტიურ როლს საქმეების მართვაში, იმ პირების ჩართვას, ვის ინტერესებზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას.

„ზუსტი შესრულება დროის შეზღუდვის და სანქციების არსებობა დროის შეზღუდვის დარღვევისათვის, სააპელაციო საჩივრის დაკმაყოფილებაზე უარი ან მიღებაზე უარი დროის შეზღუდვის დარღვევის შემთხვევაში“.

„სააპელაციო სასამართლოსათვის უფრო აქტიური როლის მინიჭება განხილვამდე და განხილვის დროსაც საქმის განვითარების პროგრესის რეგულირებისათვის, მაგალითად მოსამზადებელი სხდომა ან მორიგება“.

„სასამართლოსა და ადვოკატებს შორის, ასევე დავაში მონაწილე სხვა პირებს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესება, მაგალითად სემინარების მოწოდება სასამართლოსა და დამცველთა ასოციაციას შორის, ან შესაძლებლობების განხილვა პროცესის გასაუმჯობესებლად“.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001) 9 ადმინისტრაციულ ხელისუფალსა და კერძო მხარეს შორის სამართლებრივი დავის ალტერნატიული განხილვის შესახებ.

რეკომენდაცია (2001) 9 ითვალისწინებს განვითარებას ალტერნატიული გზების ადმინისტრაციული დავების გადაწყვეტისათვის. ეს უნდა იყოს „ნებადართული ყველა საქმეზე ან ნებადართული განსაზღვრული ტიპის საქმეებზე, რომლებიც მიიჩნევა დამახასიათებლად, განსაკუთრებით დაკავშირებული ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტებთან, ხელშეკრულებებთან, სამოქალაქო ვალდებულებებთან და ფულად მოთხოვნებთან“. განხილული საშუალებები არის ჩარევა, შერიგება, მედიაცია, მოლაპარაკება დავის გადასაწყვეტად და არბიტრაჟი. ზოგიერთ საქმეზე, ასევე მარტვი და მოსახერხებელი პროცედურების არსებობის შემთხვევაში, შესაძლებელია უფრო სწრაფი და ნაკლებ თანხებთან დაკავშირებული დავის გადაწყვეტა, რამოდენიმე მათგანი შეიძლება „პრიორიტეტულად იყოს გამოყენებული სამართალწარმოების დროს“ და გახდეს „აუცილებელი სამართალწარმოების დასაწყისისათვის“.

რეკომენდაცია (98) 1 საოჯახო მედიაციის შესახებ

რეკომენდაცია განსაზღვრავს „საჭიროებას საოჯახო საქმეებზე მედიაციის უფრო ფართოდ გამოყენების შესახებ, პროცესს, სადაც მესამე მხარე, მედიატორი არის მიუკერძოებელი და ნეიტრალური, დახმარებას უწევს მხარეებს მოილაპარაკონ სადავო საკითხებზე და მიაღწიონ შეთანხმებას“. მედიაციას აქვს შესაძლებლობა მიაღწიოს შედეგს ისეთ საოჯახო დავებზე როგორც არის

ოჯახის წევრებს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესება,
კონფლიქტის შემცირება მხარეებს შორის,
მეგობრული გადაწყვეტის უზრუნველყოფა,
მშობლებს და შეიღებს შორის კონტაქტის უზრუნველყოფა,

მხარეებისა და სახელმწიფოსათვის განქორწინების სოციალური და ეკონომიკური ღირებულების შემცირება”.

მედიაციის პროგრამამ „უნდა შეამციროს კონფლიქტის მოგვარებისათვის საჭირო დრო” იმ სფეროებში, სადაც მართლმსაჯულების ვადები არის მნიშვნელოვანი.

რეკომენდაცია (99) 19 სისხლის სამართლებრივ საქმეებზე მედიაციის შესახებ

რეკომენდაცია მიიჩნევს რომ მედიაცია სისხლის სამართლის საქმეებზე უნდა გამოიყენებოდეს უფრო ფართოდ. მიზანი არის განვითარება „მოსახერხებელი, ამომწურავი, პრობლემების გადამწყვეტი ტრადიციული კრიმინალური სამართალწარმოებისაგან განსხვავებული დამატებითი ან ალტერნატიული შესაძლებლობის”. მედიაციის პროცესმა უნდა გაითვალისწინოს დაზარალებულთან დაკავშირებული საკითხი და სამართალდამრღვევი პირის პასუხისმგებლობა და შესთავაზოს პრაქტიკული გზა ამის გამოსწორებისათვის.

რეკომენდაცია არ განიხილავს მედიაციის პროგრამის პოტენციურ ეფექტს სასამართლოს სამუშაო დატვირთვის შემცირებასთან და პროცესის ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, წარმატებული მედიაციის პროგრამა, ამცირებს სასამართლოში არსებული საქმეების რაოდენობას, ასევე, გააჩნია დადებითი ეფექტი პროცესის ხანგრძლივობაზე.

რეკომენდაცია (2002) 10 სამოქალაქო საქმეებზე მედიაციის შესახებ

რეკომენდაცია ხაზგასმით აღნიშნავს „საჭიროებას ძალისხმევის გაგრძელების დავების გადაწყვეტის მეთოდების გასაუმჯობესებლად თითოეული იურისდიქციის თავისებურებების გათვალისწინებით და განიხილავს სამოქალაქო საქმეებზე მედიაციის სპეციალურ წესებს. ეს საშუალებას მისცემს მხარეებს მოლაპარაკების და შეთანხმების მიღწევის ერთი ან მეტი მედიატორის დახმარებით. წინა შემთხვევების მსგავსად, წარმატებული მედიაციის პროგრამა შეამცირებს საქმეების რაოდენობას სასამართლოში ასევე დადებითი გავლენა ექნება პროცესის ხანგრძლივობაზე. ასევე რეკომენდაციაში აღნიშნულია რომ მედიაცია გამოიწვევს სასამართლო გადაწყვეტილების გამოტანის შეჩერებას და სახელმწიფოებს ურჩევს ყურადღება მიაქციონ ამ რისკს.

4. თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება

რეკომენდაციების შემდეგი ჯგუფი უკავშირდება თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებას განსაკუთრებით საინფორმაციო სისტემების (რეკომენდაცია (2001) 2), სასამართლო და სხვა სამართლებრივი მომსახურების მიწოდებას ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით (რეკომენდაცია (2001) 3), საინფორმაციო სისტემების ურთიერთქმედებას (რეკომენდაცია (2003) 14), ელექტრონული დოკუმენტების არქივს (რეკომენდაცია (2003) 15). აქ არის ყველა სტრატეგია რასაც შეუძლია შეზღუდოს პერსონალის საჭიროება სასამართლო მოქმედებების ავტომატიზაციით და გააუმჯობესოს გაცემა და გაცვლა ინფორმაციის ინტერნეტის გამოყენებით. ამ გზით გაუმჯობესდება მართლმსაჯულების ეფექტურობა. სტაბილური რესურსები და სამუშაო დატვირთვა გააუმჯობესებს საქმის განხილვის ხანგრძლივობას. ეს

რეკომენდაციები აღიარებენ, რომ საინფორმაციო ტექნოლოგიები არის აუცილებელი მართლმსაჯულების სისტემის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც იზრდება სასამართლოს სამუშაო დატვირთვა.

ეს რეკომენდაციები არის ტექნიკური, რამოდენიმე ვარაუდი ეხება განვითარებას საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების, რაც ასევე შეიძლება სასარგებლო იყოს ვადების განვითარების და მართვისათვის.

რეკომენდაცია (2001) 2 დაკავშირებული სასამართლოს სისტემის და სამართლებრივი საინფორმაციო სისტემის დაგეგმვასთან დანახარჯებისა და ეფექტურობის გათვალისწინებით

ეს რეკომენდაცია აღნიშნავს დადებით ეფექტს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების სასამართლოს ადმინისტრაციული პროცესის სისწრაფეზე და ინფორმაციის მოძრაობაზე. რამოდენიმე ქვეყნის გამოცდილება აჩვენებს რომ ეს ვარაუდი არის სწორი. ემპირიული კვლევა აჩვენებს რომ რთული სპეციალური გზების მოძებნა, რომ საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები ზუსტად მოერგოს მართლმსაჯულების სისტემაში არსებულ ვადებს. მაგალითისათვის, სტატისტიკური ანგარიშები და საქმეების ნუსხა უნდა ემყარებოდეს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების საშუალებებს და მიზანი უნდა იყოს წარმოების ხანგრძლივობის დაცვა. რეკომენდაცია არ განიხილავს ასეთ მიდგომას. განიხილავს მხოლოდ სტრატეგიას და სურვილს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარების სამართლებრივ სექტორში პროექტების მართვასთან დაკავშირებით.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001) 3 მოქალაქეებისათვის სამართლებრივი მომსახურების ახალი ტექნოლოგიებით გაწევის შესახებ.

მართლმსაჯულების ადმინისტრირების გაუმჯობესების შემდეგი გზა არის კომუნიკაცია სასამართლოსა და სხვა სამართლებრივ ორგანიზაციებს შორის (სარეგისტრაციო ორგანოები და ა.შ.) ახალი ტექნოლოგიებით. რეკომენდაცია განსაზღვრავს რამოდენიმე შესაძლებლობას, რომელიც შეიძლება იყოს გამოყენებული, რომელთა შორის არის „სამართლებრივი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ელექტრონული ფორმით“ და საჯარო ელექტრონული ინფორმაციების სამართლის სფეროში დროულად ხელმისაწვდომობა ორგანიზაციებისა და ინდივიდებისათვის. შემდეგი შესაძლებლობა არის ელექტრონული არხების ჩამოყალიბება მონაცემების და დოკუმენტების გაცვლისათვის სასამართლოსა და საზოგადოებას შორის. ბოლო პუნქტი ითვალისწინებს შესაძლებლობას:

- წარმოების დაწყების ელექტრონული გზით,
- წარმოებაში შემდეგი ნაბიჯების გადადგმა საქმეების მოძრაობის ელექტრონული ფორმით,
- წარმოების შესახებ ინფორმაციის მიღება სასამართლოს საინფორმაციო სისტემით,
- წარმოების შედეგის მიღება ელექტრონული ფორმით,
- სწორი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა წარმოების შესახებ (კანონმდებლობა, პრეცედენტული სამართალი, სასამართლო პროცესი)

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003) 14 მართლმსაჯულების სექტორში საინფორმაციო სისტემების ერთობლივი მუშაობის შესახებ.

ეს რეკომენდაცია აღიარებს, რომ საინფორმაციო ტექნოლოგიები გახდა აუცილებელი მართლმსაჯულების სისტემის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც იზრდება სამუშაო დატვირთვა სასამართლოების და მართლმსაჯულების სისტემის სხვა ორგანიზაციების. საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დადებითი ეფექტისათვის საჭიროა სამართლებრივი აღიარება, ელექტრონული მონაცემების ფართო გამოყენება და გაცვლა სხვადასხვა ორგანიზაციებს შორის, ანუ ურთიერთქმედება საინფორმაციო სისტემების.

ამ პერსპექტივიდან მართლმსაჯულების ფუნქციონირებაზე დაკვირვებით ნათელია, რომ სასამართლოს მიერ გაწეული მომსახურეობა არის შედეგი ურთიერთქმედების სხვადასხვა ორგანიზაციებს შორის: სასამართლო, პროკურატურა და სხვადასხვა საჯარო და კერძო ინსტიტუტის, როგორც არის პოლიცია, პენიტენციური სისტემა, საჯარო რეგისტრატორები და კერძო პირები, ვისზეც გავლენა აქვს სასამართლოს საქმიანობას, მათ შორის ხდება მონაცემების და ინფორმაციის გაცვლა მართლმსაჯულების ადმინისტრირების პროცესში. ურთიერთქმედების განსავითარებლად პროცესის ხანგრძლივობის პოლიტიკამ ხელი უნდა შეუწყოს მართლმსაჯულების სექტორის ორგანიზაციას და არ უნდა უკავშირდებოდეს მხოლოდ სასამართლოს, მოსამართლებს და აპარატს.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003) 15 სამართლებრივ სფეროში ელექტრონული დოკუმენტების არქივის შესახებ. (ადგილობრივი არქივი)

ეს რეკომენდაცია უკავშირდება საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სამართლებრივ სექტორში გამოყენების შედეგს: ელექტრონული დოკუმენტების რაოდენობის ზრდა და მათი დაარქივებისათვის გამოყენება. ეს უნდა ყოფილიყო ინტერპრეტირებული (2003) 14 რეკომენდაციაში, მაგრამ ისედაც ნათელია, როგორ უნდა მოხდეს ამ სფეროში თანამედროვე საშუალებების გამოყენებით დამზოგველობა და სისტემის ეფექტურობის ზრდა.

დანართი III. ბიბლიოგრაფია

ამ ჩანაწერების მოსამზადებლად გამოყენებული ბიბლიოგრაფია იყოფა სამ ნაწილად. პირველი მობილავს დოკუმენტებს მომზადებულს CEPEJ-ის საქმიანობის ფარგლებში. მეორე აერთიანებს ევროსაბჭოს რეკომენდაციებს დაკავშირებულს ვადების მართვასთან, პროცესის მართვასთან და სხვა დოკუმენტებს მომზადებულს ევროსაბჭოსთან ერთად მოქმედი ორგანიზაციების მიერ. მესამე ნაწილი აერთიანებს ლიტერატურას სასამართლოს ადმინისტრირებაზე, რაც უკავშირდება საქმეების მართვას და შეჩერებული საქმეების შემცირებას.

1. CEPEJ-ის დოკუმენტები

პ. ალბერსი (1999) გერმანიის სასამართლოების მოდერნიზება; ახალი სასამართლო წარმოება და მართლმსაჯულების ხარისხის სისტემის ჩამოყალიბება. მადრიდი: ევროსაბჭოს შეხვედრა.

პ. ალბერსი, ი. ბორზოვა, ბ. გოტ-ფლემიში (2004) მართლმსაჯულების სისტემაში შეჩერებული საქმეების წინააღმდეგ საბრძოლველი პრაქტიკული გზა (CEPEJ (2004) 5) (D 1)

CEPEJ (2006) ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობა დამყარებული ევროპის ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე. სტრასბურგი (CEPEJ (2006) 15)

CEPEJ (2004) სასამართლო სისტემის ახალი მიზნები: თითოეული საქმის წარმოება ოპტიმალურ და წინასწარ განსაზღვრულ ვადებში. სამოქმედო გეგმა. სტრასბურგი (CEPEJ (2004) 19)

CEPEJ (2005) CEPEJ, გარდამავალ პერიოდში სამოქმედო პროგრამა. სტრასბურგი (CEPEJ (2005) 10)

CEPEJ (2006) ევროპის სასამართლო სისტემა. 2006 წლის გამოცემა. სტრასბურგი: ევროსაბჭოს გამომცემლობა.

CEPEJ (2005) ევროპის სასამართლო სისტემა 2002, ფაქტები და მონაცემები მიღებული კვლევის შედეგად, რომელიც ჩატარდა ევროსაბჭოს 40 წევრ ქვეყანაში. სტრასბურგი: ევროსაბჭოს გამომცემლობა.

CEPEJ (2005) შემოწმების სქემის განმარტებითი ჩანაწერი სასამართლო სისტემის შეფასებისათვის. სტრასბურგი. CEPEJ

CEPEJ (2005) შემოწმების სქემა სასამართლო სისტემის შესაფასებლად. სტრასბურგი (CEPEJ (2005) 2)

CEPEJ (2005) დროის მენეჯმენტის შემოწმება. სტრასბურგი (CEPEJ (2005) 3)

CEPEJ (2006) პილოტი სასამართლოების ქსელი შექმნა. სტრასბურგი (CEPEJ (2005) 3)

CEPEJ (2005) CEPEJ-ის პროგრამის წევრი ქვეყნების კომენტარების სინთეზი. სტრასბურგი (CEPEJ-TF-DEL (2005) 1)

CEPEJ (2005) პილოტი სასამართლოების ქსელი. პილოტი სასამართლოების მიერ წარმოების ვადებთან დაკავშირებით კითხვებზე გაცემული პასუხების ჩანაწერები. სტრასბურგი (CEPEJ-TF-DEL (2005) 5)

CEPEJ (2006) პილოტი სასამართლოების ქსელი. პასუხების სინთეზი წარმოების ვადების მდგომარეობასთან დაკავშირებით (CEPEJ-TF-DEL (2005) 4)

დ. ჩელმა, ბ. ჰესი, ა. ლინდგრენი (2003) ტერიტორიული იურისდიქცია

მ. ფაბრი, პ. მ. ლანგბროეკი (2003) ევროპაში სასამართლო წარმოებაში შეჩერებული საქმეები, მოსამზადებელი კვლევა (ანგარიში მიღებული ევროსაბჭოს მიერ, მართლმსაჯულების ეფექტურობის კომიტეტი) (CEPEJ (2003) 10)

პილოტი სასამართლოების ქსელი (2006) პილოტი სასამართლოების ბარათები. სტრასბურგი, CEPEJ

ლ. სავიდესი, საფესურები, წარმოდგენილი კვიპროსის უზენაესი სასამართლოს მიერ შეჩერებული საქმეების შესამცირებლად. სტრასბურგი (CEPEJ (2003) 24)

CEPEJ (2006) სამართალწარმოების დროის შემცირება ნორდიკულ ქვეყნებში (CEPEJ (2005) 14)

გ. ტომა-ტვაროჩი (2003) მართლმსაჯულების სისტემის მომხმარებლები შენელებული მართლმსაჯულების პირისპირ. როგორი უნდა იყოს მოქმედება? სტრასბურგი (CEPEJ (2003) 19)

2. ევროსაბჭოს დოკუმენტები და რეკომენდაციები

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (84) 5 სამოქალაქო პროცესის შესახებ დაკავშირებული მართლმსაჯულების გაუმჯობესებასთან.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (86) 12 დაკავშირებული სასამართლოს ზედმეტი სამუშაო დატვირთვის პრევენციის და შეზღუდვის საშუალებებთან.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (87) 18 კრიმინალური მართლმსაჯულების გამარტივების შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია R (95) 5 სამოქალაქო და კომერციულ საქმეებზე სააპელაციო სისტემისა და პროცესის გაუმჯობესების შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (95) 12 კრიმინალური მართლმსაჯულების მართვის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (98) 1 საოჯახო საქმეებზე მედიაციის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (99) 19 სისხლის სამართლის საქმეებზე მედიაციის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001) 2 სასამართლო სისტემის და სამართლებრივი საინფორმაციო სისტემის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001) 3 სამართლებრივი მომსახურების ახალი ტექნოლოგიებით გაწევის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2001) 9 ადმინისტრაციულ ხელისუფალსა და კერძო მხარეს შორის სამართლებრივი დავის ალტერნატიული განხილვის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2002) 10 სამოქალაქო საქმეებზე მედიაციის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003) 14 მართლმსაჯულების სექტორში საინფორმაციო სისტემების ერთობლივი მუშაობის შესახებ.

ევროსაბჭოს რეკომენდაცია (2003) 15 ელექტრონული დოკუმენტების არქივის შესახებ.

3. ლიტერატურა

როგორ განისაზღვროს სასამართლოს ხარისხი? გადაწყვეტილების გამოტანის ხარისხი: როვანიემის იურისდიქციის პროექტი სასამართლოს ხარისხის შესახებ

(2002) მართლმსაჯულება ყველასათვის, პარლამენტისათვის წარდგენილი სახლემწიფო მდივნის მიერ. მისი უდიდებულესობის ლორდ კანცლერი და გენერალური ატორნეი.

ლონდონი: კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემა

(2002) ზემდგომი სასამართლოს წარმატების ისტორია: კოლუმბიის რაიონში სამოქალაქო საქმეების რეფორმა: სასამართლოების გაუმჯობესების საბჭო

(2005) როვანიემის სააპელაციო სასამართლოს იურისდიქციის ფარგლებში ხარისხის პროექტი სასამართლოებში. ფინეთი. შეჯამება. როვანიემი

ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (1981) მართლმსაჯულების ადმინისტრირების გაუმჯობესება. ჩიკაგო

ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (1990) სასამართლოს ორგანიზაციასთან დაკავშირებული სტანდარტი. ჩიკაგო

ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (1992) სასამართლოსთან დაკავშირებული სტანდარტი. ჩიკაგო

ამერიკის ადვოკატთა ასოციაცია (2004) სწრაფი პროცესის დროს კრიმინალური მართლმსაჯულების სტანდარტი და კრიმინალური საქმეების დროული გადაწყვეტა (სწრაფი პროცესის სტანდარტის მეორე გამოცემის შესაცვლელად)

ტ. ენდრიუ (2003) სასამართლოში შეჩერებული საქმეების გავლენა ბრალდებისა და დაცვის მხარეზე. ეკონომიკური ანალიზი. ევროპული ჟურნალი სამართლის და ეკონომიკის შესახებ. 16. 91-111

ს. ბაარი (1975) დაყოფა როგორც ხელისშემწყობი. სასამართლოს ბიუჯეტი ამერიკის შეერთებულ შტატებში. ლექსინგტონი

ს. ბაარი (1997) სასამართლოში შეჩერებული საქმეები, როგორც სოციალური მეცნიერების საგანი: კანადის უზენაესი სასამართლო და „პროცესი ზომიერ დროში“. მართლმსაჯულების სისტემის ჟურნალი 19 (2) 123

ს. ბაარი, გ. ჰანი (2005) სასამართლოში დაგროვილი საქმეების შემცირება. სამოქმედო გეგმა და სტრატეგია: წარმოდგენილი ბოპალის უნივერსიტეტში იურიდიული განათლების ინსტიტუტის თანამეგობრობის მესამე შეხვედრაზე. ინდოეთი. 14-18 მარტი. 2005

ს. ბაარი, მ. პერი (1981) სასამართლოს ადმინისტრირება კანადაში. მონრეალი, დედოფლის უნივერსიტეტის პრესა.

რ. ბანაკარი, ჯ. ლუდი. შიდა საქმეების განაწილება ინგლისში. ანგარიში ხუთი ევროპული ქვეყნის სასამართლოს წესებისა და პრაქტიკის შედარებითი შესწავლის. პ. ლანგბროუკი, მ. ფაბრი. უტრეხტის უნივერსიტეტი. 63-134

ლ. ბრიჯესი, მ. იაკობსი (1999) კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემაში შეჩერებული საქმეების შემცირება. დამცველი ადვოკატების შეხედულება. კონსტიტუციურ საქმეთა დეპარტამენტი.

ვ. ბურგერი. 1969. სასამართლოს ადმინისტრატორი, სად შეიძლება მათი პოვნა. მოსამართლეთა კორპორაცია. 53 (3) 256-257

ე. ბუსალია, ჯ-ლ გერერო-კუსუმანო (1997) პროცესის დრო, ”ხარისხის კონტროლის მიდგომა სასამართლოში შეჩერებული საქმეების მიმართ. ხარისხის მენეჯმენტი და ტექნოლოგია 4 (2): 84-95

ე. ბუსალია, ტ. ულენი (1997) ლათინო ამერიკულ ქვეყნებში მართლმსაჯულების სექტორის ეფექტურობის რაოდენობრივი შეფასება. სამართლისა და ეკონომიკის საერთაშორისო მიმოხილვა 17: 275-291

ტ. ჩარჩი (1982) ძველი და ახალი პირობითი მიდგომა სასამართლოს შეჩერებული საქმეებისადმი. მართლმსაჯულების სისტემის ჟურნალი 7: 395-408

ს. კუპერი, მ. სოლომონი, კ. ბაკე (1993) განსხვავებული საქმეების მოძრაობის მენეჯმენტი. ვაშინგტონი, მართლმსაჯულების დეპარტამენტი

ჯ. დე ფიგუერიედო დიასი, გ. დი ფელერიკო (1996) სახელწიფო ბრალმდებლის როლი კრიმინალურ მართლმსაჯულებაში, განსხვავებული კონსტიტუციური სისტემების მიხედვით, ბოლონია, ლო სკარაბეო

ჯ. ჯ. დიულო, ჯ. პ. ალპერტი, მ. პ. მური, ჯ. ფ. კოლი, ჯ. პეტერსილია, ს. პ. ლოგანი, ჯ. კ. ვილსონი (1993) კრიმინალური მართლმსაჯულების სისტემის პროცესის საშუალებები, BJS-პრინსეპტონის პროექტის განხილვის ბარათი: პრინსეპტონის უნივერსიტეტის კრიმინალური მართლმსაჯულების შემსწავლელი ჯგუფის მართლმსაჯულების სტატისტიკის ბიურო.

ლიკ პი ვანი, გ. ჯ. ჰ. ვან ჰოფი (1998) ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თეორია და პრაქტიკა. ჰააგა.

ს. იანკოვი, რ. ლ. პორტა, ფ. ლოპეს დე სილანესი, ა. შლეიფერი (2003) სასამართლოები, ეკონომიკის კვარტალური ჟურნალი

ჯ. დუგლასი, რ. ჰარტლეი (2003) სახელმწიფოში სასამართლოს ბიუჯეტის პოლიტიკა: არის თუ არა სასამართლოს დამოუკიდებლობა საფრთხის ქვეშ საბიუჯეტო პოლიტიკით? საჯარო ადმინისტრაციის მიმოხილვა. 63 (4): 441-454

მ. ფაბრი (2000) სასამართლო ადმინისტრირების შერჩეული მიმართულებების შედარების პერსპექტივა. მ. ფაბრი, პ. ლანგბროეკი. გამოწვევა ევროპული სასამართლო სისტემის შესაცვლელად. საჯარო ადმინისტრაციის განვითარების პერსპექტივა. 187-200. ნიდერლანდები

მ. ფაბრი, ფ. კონტინი (2000) მართლმსაჯულება და ტექნოლოგია ევროპაში. ჰააგა, ნიდერლანდები.

მ. ფაბრი, პ. ლანგბროეკი, ჰ. პაულიატი (კვლევის დირექტორები) (2003) ევროპაში მართლმსაჯულების ადმინისტრირება ხარისხის სტანდარტების განვითარებასთან ერთად. ბოლონია. იტალია: ლო სკარაბეო

ფ. ფენეი (1987) სასამართლო პროცესის შეფასება. მართლმსაჯულების სისტემის ჟურნალი (12)

ე. ფრიესენი (1984) საშუალება სასამართლოს გადატვირთვის აცილებისათვის. მოსამართლეების ჟურნალი. 23 (1): 4-8

ჯ. გორდტი (1986) სასამართლოში შეჩერებული საქმეების განხილვა. დავების რაოდენობა 26 რაინული სასამართლოს მიხედვით. ვილიამსბურგი, სახელმწიფო სასამართლოების ეროვნული ცენტრი